Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը և 7 ամսվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.

Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ"
Сергіевская ул., № 5.
Tiflis, Rédaction „Mschak"

Խմբագրատան տելեֆօն № 2—58.

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզւով

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10—20 կոպ.

Տպարանի տելեֆօն № 67.

Սօֆիա Կարապետեան Ղազազեանը իր որդկերանցով, խորին վշտով յայտնում են ազգականներին և ծանօթներին իրանց կրած անփոխարինելի կորուստը, առաջինն իր սիրելի ամուսնու, վերջիններն իրանց Թանգագին հօր՝

Բժիշկ ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ ՂԱԶԱԶԵԱՆԻ

յանկարծակի մահը, որ տեղի ունեցաւ յունվարի 31-ին։
Թաղման մասին կը յայտարարվի առանձին (Պսակներ և ծաղիկներ չեն [illegible]). 86. 1—1

Թօվմասեան Կարապետեան և Լիւզիա Կաշկօվա Մութաֆեանները խորին վշտով յայտնում են իրանց ազգականներին և ծանօթներին իրանց սիրելի փեսայի՝

Բժիշկ ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ ՂԱԶԱԶԵԱՆԻ

յանկարծակի մահը, որ տեղի ունեցաւ յունվարի 31-ին։ 87. 1—1

Յունվարի 26-ին Մոսկվայում յանկարծամահ եղաւ

ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ ԻՎԱՆԻՉ

ՋԱԼԹՈՒԿԵԱՆՑԸ,

որի մասին խորին վշտով յայտնում են բարեկամներին և ծանօթներին [illegible]
Դիակը փոխադրվում է Կարս։ Թաղման օրվա մասին կը յայտարարվի առանձին։ 90. 1—1

Փետրվարի 1-ին [illegible] վախճանվեց

Առաքել Կարապետեան ՃԱՐՃԱՐԵԱՆՑԸ,

որի մասին ազգականներին և ծանօթներին յայտնում է [illegible]
Սուգակալութիւնը Միքայէլեան հիւանդանոցի մատուռից դէպի Խամոյեան եկեղեցին այսօր, կիրակի, փետրվարի 3-ին, առաւօտեան ժամը 9 ին։ Թաղումը Խօջիվանքի գերեզմանատանը։ 89. 1—1

ՎՐԱՑ ԱԶՆՈՒԱԿԱՆՆԵՐԻ ԹԱՏՐՈՆ

ՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐԻ ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ նախաձեռնութեամբ

Կիրակի, փետրվարի 3-ին

ԿԱՅԱՆԱԼՈՒ Է ԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏ Լ. ՇԱՆԹԻ „ՀԻՆ ԱՍՏՈՒԱԾՆԵՐ" ՊԻԷՍԻ ԵՒ ՆՐԱ ՀԵՐՈՍՆԵՐԻ ՎՐԱ.

Մասնակցում են՝
Դատարանի նախագահ՝ Տ. Յովհաննիսեան։
Դատաւորներ՝ Ա. Աթանասեան (զեկուցանող) և Ե. Ամիրխանեան։
Երդուեալ-ատենակալներ՝ Գ. քահ. Աղանեան, բժ. Բ. Աղասարեան, տիկ. Կ. Բահաթրեան, Գ. Բաշինջաղեան, բժ. Ա. Ջարզարեան, իշխանուհի Մ. Թումանեան, Յով. Թումանեան, Լէօ, Ալ. Խատիսեան, Ի. Յարութիւնեան, Ալ. Քալանթար և Ալ. Քիշմիշեան։
Մեղադրողներ՝ Ա. Յարութիւնեան և Մ. Մաշէնճեան։
Պաշտպաններ՝ Գ. Իփէկեան և Ս. Լիսիցեան։
Սկիզբն է ցերեկվայ ժամը 12-ին։ Տեղերի գինը 2 ր. մինչև 15 կ.
(կ.) առ. 82. 2—2

ԿՈՎԿԱՍԻ ՀԱՅՈՑ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Կիրակի, փետրվարի 3-ին, ցերեկվայ ժամը 11-ին, Կովկասի Հայոց Բարեգ. Ընկ. դահլիճում (Աբաս-Աբադեան հրապ. № 7) նշանակված է

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

ՕՐԱԿԱՐԳՆ Է՝ 1) 1913 թ. նախահաշւի քննութիւն և հաստատում, 2) Վարչութեան զեկուցումը 1913 թ. ընդհանուր գործունէութեան ծրագրի մասին, 3) Պ. Օ. Ղուկասեանի մանկական գրքերի համար նուիրաբերած 3000 ր. գումարով հրատարակելիք գրքերի համար յատուկ խմբագրական մասնաժողովի ընտրութիւն, 4) Վարչութեան զեկուցումը խմբագրական մասնաժողովի նախագահ Գիւտ աւ.-քահ. Աղանեանի յօգուտ Ընկերութեանս կատարած երկրորդ ճանապարհորդութեան մասին, 5) Վարչութեան զեկուցումը Վլադիկավկազում ճիւղ բաց անելու մասին, 6) Վերստուգիչ յանձնաժողովի մէկ անդամի ընտրութիւն և 7) Հերթական խնդիրներ։
Ծանօթ.—Եթէ առաջին ժողովը անդամների օրինական թւի բացակայութեան պատճառով չը կայանայ, երկրորդը հրաւիրվում է փետրվարի 10-ին, նոյն տեղում և նոյն ժամին։
(կ.) առ. 64. 2—2

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՀԱՆՔԱՅԻՆ ՋՐԵՐ

Առ. և Ա.Մ.

ԲՈՒԺԻՉ „ՆԱՐԶԱՆ" | Սեղանատան „ԷՍՍԷՆՏՈՒԿԻ № 20."

ԷՍՍԵՆՏՈՒԿԵԱՆ (աղի-ալկալեան) №№ 4, 4 նոր, 6, 17, 18, 18 բիւվ. 2, 19, ԲԱՏԱԼԻՆԵԱՆ (անփոխարինելի լուծողական)։ ՍՄԻՐՆՕՎԵԱՆ-ԵՐԿԱԹԱՅԻՆ (պարունակում է մկնդեղ)։ ԷՍՍԵՆՏՈՒԿԵԱՆ ԼԷՊԵՇԿԱՆԵՐ (վերացնում է տապը)։ ԷՍՍԵՆՏՈՒԿԵԱՆ ԱՂ (փոխարինում է № 17 ջրին)։

ՋՐԵՐԻ ԵՒ ՄԹԵՐՔՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵԼ ՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՀԵՍՏԻՆ—ТИФЛИСЪ, Михайловская ул., д. Зубарева.
Գլխաւոր պահեստը Վարչութեան կից՝ Պեատիգորսկում։ Պրէյս-կուրանտները ձրի։
Դիմել՝ Пятигорскъ, Управленіе водъ.
Պահանջեցէք ամենուրեք!
(կ.) առ. 224. 39—38

ԲԱՑՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

IV ՏԱՐԻ „ԱՐՕՐ" IV ՏԱՐԻ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ-ԳՐԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԻ

1913 թւի համար

ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԻ ԵՐԿՈՒ ՄԵԾ ԳՐՔԵՐՈՎ—I և II,
ԱՄԵՆ ՄԻՆԸ ԲԱՂԿԱՑԱԾ 50 ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ԹԵՐԹԻՑ (նաւօրից)։
I գիրքը բաղկացած կը լինի գլխաւորապէս ՀԱՅՈՑ ՀԱՐՑԻ, իսկ II գիրքը՝ ՀԱՅ ԳՐԵՐԻ ԳԻՒՏԻ ԵՒ ՏՊԱԳՐՈՒԹԵԱՆ պատմութեան վերաբերեալ ուսումնասիրութիւններով և դօկումենտներով, լուսաբանված պատկերներով։ Բացի գրանից՝ կը տրվի «Հայոց պատմութիւն» կամ «Հայաստան» աշխատութեան շարունակութիւնը։
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆՆ Է «Մշակի» բաժանորդների համար 4 ր., ոչ-բաժանորդները վճարում են 2 ր. աւելի։ Ամեն մի գիրք առանձին կարժենայ 3 ր.։
I գիրքը լոյս կը տեսնի յունիսի սկզբին, իսկ II գիրքը՝ հոկտեմբերին։
Բաժանորդագինը ուղարկել այս հասցէով. Тифлисъ, редакція газеты «Мшакъ», для «Арора». Tiflis, Rédaction du journal «Mschak», pour «Aror». Թիֆլիս, «Մշակ» լրագրի խմբագրութեան, «Արօրի» համար։
Խմբագիր-հրատարակիչ՝ Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ԱՐՏԻՍՏԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

Երկուշաբթի, փետրվարի 4-ին

ԹԻՖԼԻՍԻ ՀԱՅՈՑ ԴՐԱՄԱՏԻԿԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԽՈՒՄԲԸ

Բարեհաճ մասնակցութեամբ վաստակաւոր դերասաններ
Տիկ. Վարդուհու եւ Տէր-Դաւթեանի։

Ի պատիւ 25-ամեայ բեմական գործունէութեան
Ա. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆԻ

Կը ներկայացնէ

I
Գ. Սունդուկեանի անմահ կոմէդիան
ՊԷՊՕ
2-րդ գործողութիւնը։

II
Թիֆլիսի Հայոց Դրամ. Ընկ. պատուաւոր անդամ Ա. Ի. Սումբատով-Իւժինի յայտնի պիէսը
ԴԱՒԱՃԱՆՈՒԹԻՒՆ
1-ին գործողութիւնը։

III
Վրաց յարգելի դրամատուրգ Ա. Ցագարէլիի յայտնի կոմէդիան
ԽԱՆՈՒՄ
2-րդ գործողութիւնը, Թարգմանութիւն Արաքսեանի։
Գլխաւոր կարգադրիչ՝ վաստակաւոր դերասան Ե. Աբէլեան
Ռէժիսսոր՝ Ա. Արմէնեան

IV
ՅՕԲԵԼԵԱՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ
Սկիզբը երեկոյեան ժամը 8-ին
Հայոց Դրամ. Ընկ. նախագահ՝ Տ. Յովհաննիսեան
Յօբելեանական մասնաժողովի նախագահ՝ Ալ. Խատիսեան
(շ-կ.) 71. 3—3

Փորձեցէք ծխել „ԱՆԻ"

ԾԽԱԽՈՏ 15 հատը 6 կոպէկ: ծխախոտագործարան „ՄԻՐ"

ԾԽԱԽՈՏ 25 հատը 10 կոպէկ: ծխախոտագործարան „ՄԻՐ"

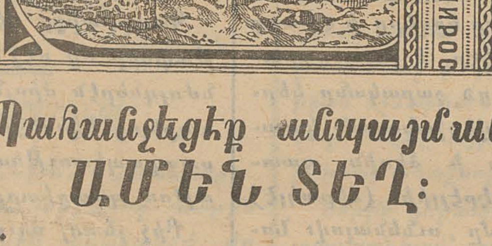

Պահանջեցէք անպայման ԱՄԵՆ ՏԵՂ։
(կ. չ. ու.) առ. 936. 50—22

ԲԺԻՇԿ
ՇՈՒՇԱՆԻԿ ՆԱԲԱԹԵԱՆ
Ընդունում է հիւանդներ կանանց և մանկաբարձութեան վերաբերեալ ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, երեկ. ժամը 5—6-ը։
Հասցէն՝ Ռոխշչեվսկայա № 1.
առ. (կ. ե. հ.) 4. 100—13

ԿՆԱԲՈՒԺԱԿԱՆ ԵՒ ՎԻՐԱԲՈՒԺԱԿԱՆ
ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
Ռտիշչեվսկայա 13, տէլէֆօն 4—21.
Ընդունելութիւն թէ կանացի և թէ ներքին, նոյնպէս և վիրաբուժութեան կարիք ունեցող մնայուն (стаціонаръ) հիւանդների (բացի վարակիչ և հոգեկան հիւանդութիւններից), վաղօրօք գրվելու պայմանով։
Ընդունելութիւն կանացի, ներքին և մանկական հիւանդութիւն ունեցող երթեւեկ հիւանդների, ամեն օր՝ ցեր. ժամը 11-ից մինչև 12-ը։
Ընդունելութիւն պրոֆ. Մ. Ս. Սուբբոտինի կողմից վիրաբուժ. կարիք ունեցող հիւանդների, վաղօրօք գրվելու պայմանով, երկուշաբթի և հինգշաբթի օրերը ցեր. ժամը 1—2-ը։
Հիւանդանոցի բժիշկները
Ա. Ա. Յարութիւնեան, Ն. Ն. Վեսելովզօրով, Վ. Ա. Զակրժեվսկի, Ի. Գ. Կալամկարեան, Ա. Ա. Նօվիցկի, Գ. Ն. Տէր-Ներսէսեան, Ն. Զ. Ումիկեան, Ա. Ր. Փիշէր, Ս. Փ. Շահպարոնեանց։ Կոնսուլտանտ՝ պրոֆեսօր Մ. Ս. Սուբբոտին։
(հ.կ.) առ. 779. 100—28

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Մ. Ի. ՄՈՒՐԱԴԵԱՆ
Օգնական Prof. Posner-ի
Ընդունում է միզասեռական (վեներական) հիւանդներին Բեռլինի իր խորհրդակցական կաբինէտի և պրօֆ. Պօզնէրի կլինիկայի մէջ։ Տալիս է նաև խորհուրդներ միւս մասնագիտութիւնների վերաբերեալ։
Հասցէն՝ D-r Muradoff Berlin. Iohannisstr. 15 (an der Friedrichstrasse). Telefon amt Norden 113—19.
(կ.) առ. 830. 0—9

ԲԺԻՇԿ
Ե. Ի. ՄԻՆԱՍԵԱՆՑ
Ներքին, երեխայոց և ստամոքսա-աղիքային հիւանդութիւններ։
Պրօֆ. Mathieu-ի մասնագիտական կլինիկայից—Պարիզից
Ընդունելութիւնը (առաւ. ժ. 9—11-ը։ (երեկ. ժ. 5—7-ը։
Միխայլովսկի պր. 86, տելեֆ. № 576.
(ե.հ.կ.) առ. 179. 100—87

ԲԺԻՇԿ
Յ. Մելիք-Նուբարեան
ներքին և երեխաների հիւանդութիւնների, առանձնապէս Թոքերի։
Թոքախտի բժշկութիւնը տուբերկուլինով և պնեվմատօրակսով։
Ընդունելութիւնը ՆՈՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆՈՒՄ
Ամեն օր (առաւօտեան 12—1 ժ. (երեկոյեան 5—7 ժ.
Սօլօլակ, Ռտիշչեվսկայա 10 (Լերմոնտովսկ. դեղատան դիմացը)։
(ե. հ. կ.) առ. 746. 100—51

ՄԻՋՆԱԴԱՐԵԱՆ ՄՆԱՑՈՐԴՆԵՐԸ

—

Այն, ինչ որ մի 50 տարի սրանից առաջ մեծ դղրդիւն գցեց ամբողջ պետութեան մէջ, առանձին կենդանութիւն տուեց հասարակական մտածողութեան, մամուլին և գրականութեան, առաջ բերեց յեղաշրջում ամբողջ հասարակական կեանքի մէջ, նոյնը այժմ մեր երկրում չէ թողնում փոքր ինչ զգալի տպաւորութիւն։

Մեր խօսքը այն օրէնքի մասին է, որը հրատարակվեց եբրև հեռաւոր արձագանք 1861 թւի փետրվարի 19-ի օրէնքի։

Փետրվարի 19-ը մի յիշատակելի անմահ օր է Ռուսաստանի համար։

Իսկ նրա օրինակով հրատարակված անցեալ 1912 թւի դեկտեմբերի 20-ի օրէնքը հազիւ հազ յիշատակվում է և ուշադրութեան առնվում։

Տարօրինակ է թւում այդ երևոյթը, բայց նա իրականութեան սեփականութիւնն է, մեր կեանքի արտայայտութիւնը։

Դեկտեմբերի 20-ի օրէնքը, որ ազատում է գիւղացիական հողը օտարի ձեռնհասութիւնից և հսկողութիւնից, խոշոր մի բարեփոխութիւն է գիւղացիական տնտեսավարութեան մէջ. բայց նա այնքան ուշացաւ, այնքան ձգձգվեց, որ այլ ևս կորցրեց իր բարոյական նշանակութիւնը և իրականացաւ այնպիսի ձևով, որ ներկայ ժամանակի համար հանդիսանում է եբրև շատ թերի և անկատար։

Արդարև՝ գիւղական հողաբաժնի այն տարածութիւնը, որը 50 տարի սրանից առաջ բաւարար էր գիւղական ընտանիքի համար, այսօր չափազանց նա փոքր է այժմեան մեծացած ու ճիւղաւորված ընտանիքի համար։ Այն յարաբերութիւնները, որոնք ստեղծվել էին գիւղացիների և կալուածատէրերի միջև, նահապետական բնոյթից փոխարկվել էին ծանր տնտեսական քաշքշումների, որտեղ դեր էին կատարում և ներկայ հասկացողութիւնները մարդկային կենցաղի պայմանների և պահանջների մասին։

Հետևելով առածին, թէ աւելի լաւ է ուշ, քան երբեք, մեր ազգաբնակութիւնը, անշուշտ, գոհ է և այն բանից, որ գոնէ այսօր նա ազատվում է միջնադարեան վիրաւորիչ կարգերից։

Սակայն կեանքի լօգիկան թելադրում է ցանկալ, որ գէթ այսուհետև չուշանայ բարենորոգումների ներմուծումը մեր երկրի մէջ և մենք հնարաւորութիւն ունենանք շահել կորցրածը նոր եռանդուն գործունէութեամբ։

Ներկայումս քննութեան տակ է Դաղստանի և ուրիշ տեղերի գիւղա-

ցիական հողային յարաբերութիւնների խնդիրը, որը վստահօրէն կը լուծվի դրական իմաստով։ Եւ այդպիսով մեր երկրի գիւղացիութիւնը կազատվի հօգատիրական կաշկանդումներից, որոնք ջլատեցին մարդկանց նախաձեռնական գործունէութիւնը, խեղդեցին ձեռնարկու ոգին և դրոշմեցին մեր գիւղական ազգաբնակութեան վրա ստրկութեան, անինքնուրոյնութեան, կրաւորականութեան կնիք։

Մեր երկիրը կարօտ է շատ բարեկարգութիւնների, որոնք արդէն իրականութիւն են ստացել պետութեան միւս մասերում։

Մեր ազգաբնակութիւնը անհամբեր սպասում է այդ բարեկարգութիւններին։

Ա. Քալանթար

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

1 փետրվարի

Պետերբուրգ.—Պաշտօնական։ Վերջին ժամանակներս Նորին Կայսերական Մեծութեան խնդրագրեր ստացող դիւանատան անունով ուղարկվում են մեծ թւով ամենահպատակ խնդիրներ՝ ցոյց տալու խնդրատուներին զանազան ողորմածութիւններ ու արտօնութիւններ Ռոմանովների Տան 300-ամեայ յօբելեանի առիթով։ Այդ պատճառով յիշեալ դիւանից յայտարարվում է ի գիտութիւն ընդհանուրի, որ Նորին Կայսերական Մեծութեան կամքով առաջիկայ հանդէսի առիթով Բարձրագոյն անունով ստացվող ամենահպատակ խնդրագրերը կը քննվեն դիւանի մէջ համաձայն նրա կանոնադրութեան (Օրէնքների Ժողովածու, 1-ին մաս, 2-րդ հատոր, հրատ. 1906 թ.) ընդհանուր հիմունքներով և որ առանձին արտօնութիւններ ու ողորմածութիւններ վերոյիշեալ խնդրագրերով չեն տրվի։ Ինչ վերաբերում է դրամական նպաստների մասին տրվող ամենահպատակ խնդրագրերին, այդպիսիներին կը տրվի բաւարարութիւն ըստ հնարաւորութեան՝ այդ նպատակին յատկացված գումարների սահմաններում։

«Русскій Инвалидъ» լրագիրը իր 100-ամեայ գոյութեան յօբելեանի առիթով ստացաւ հետևեալ Բարձրագոյն հեռագիրը յանուն խմբագրի. «Շնորհակալ եմ «Р. И.»-ի խմբագրութեանը 100-ամեայ գոյութեան յօբելեանական օրվայ առիթով: Ցանկանում եմ նոր աշխատութիւն յօգուտ իմ սիրելի զօրքի։ ՆԻԿՈԼԱՅ»։

Մինիստրների խորհրդի նախագահի մօտ կայացաւ ճաշ։ Հրաւիրվածների թւումն էին հօֆմէյստերինա Նարըշկինան, զինուորական, արտաքին գործերի, ներքին գործերի մինիստրները, ֆրանսիական, նախկին իտալական, Նորվեգիայի և յունաց դեսպանները, Դումայի նախագահի օգնական իշխ. Վոլկոնսկին, Պրիամուրի գեներալ-նահանգապետը։ Ճաշից յետոյ կայացաւ երաժշտական երեկոյ Կայսերական թատրոնների արտիստների մասնակցութեամբ։ Երեկոյթին ներկայ էին դիպլոմատիական մարմնի և բարձր հասարակութեան շատ ներկայացուցիչներ։

Բերլին.—Րէյխստագի բիւջէտային մասնաժողովը, չը նայած ծովային մինիստրի եռանդուն առարկութիւններին ընդունեց կենտրոնի բանաձևը՝ մտցնելու ծառայութեան երկամեայ ժամանակաշրջան ծովային արտիլերիական գնդերի համար։ Միևնոյն նիստում կենտրոնը առաջարկեց հանել 6 միլիօն գումարայատկացումը, որ նշանակված էր ծովային օֆիցերների ռոճիկներն աւելացնելու համար։ Ծովային մինիստրը յայտնեց, որ եթէ առաջարկութիւնը օրէնք դառնայ, այն դէպքում ինքը կը հրաժարվի։

Լոնդոն. — Լորդերի պալատը 252 ձայնով ընդդէմ 51-ի մերժեց Ուէլսում եկեղեցին պետութիւնից անջատելու օրինագիծը։

«Թայմսին» հեռագրում են, որ անգլօ-հնդիկ ոստիկանութեան և Նագա երկրի տեղացիների ընդհարման ժամանակ սպանվել են 9, վիրաւորվել են 27 սիպայ։ Նախագծվում է ուղարկել պատժիչ զօրախումբ։

Վիեննա.—Պաշտօնական «Նէյէս Վիներ-Տագէբլատը» գրում է. «Վիեննայի պաշտօնական շրջանները միանգամայն գոհ են «Россія» լրագրի յայտարարութիւններից, որովհետև դրանցից հետևցնում են, թէ երբ Ռուսաստանը, Աւստրօ-Ունգարիայի նման, բալկանեան պետութիւնների ինքնուրոյն զարգացումը համարում է իր քաղաքականութեան հիմունք Բալկաններում։ Այստեղ համոզված են, որ հայեացքների այդ համակերպութիւնը կը բարելաւէ աւստրօ-ռուսական յարաբերութիւնները»։

Բուդապեշտ. - «Ապօլգար» լրագիրը, քննելով իրերի ֆինանսական դրութիւնը, ասում է. «Մենք գտնվում ենք լիակատար տնտեսական սնանկութեան նախօրեակին»։

Օտտավա.—Կանադայի ստորին պալատը հաստատեց 35 միլիօն դոլլարի գումարայատկացումը բրիտանական նաւատորմի համար երեք դրէդնօուտ կառուցանելու։

ԲԱԼԿԱՆԵԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՇՈՒՐՋԸ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

1 փետրվարի

Սօֆիա.—Չաթալջայում երէկ տեղի ունեցաւ հրացանաձգութիւն առաջապահ դիրքերի միջև։

Շարքէօյում թիւրքերը անողոք յարձակումից յետոյ մորթեցին 150 քրիստոնեայ տեղացիների, մեծ մասամբ կին ու երեխայ։ Պարզված է, որ զօրքին կից գտնվում է Էնվէր-բէյը։

Մալտա.—Մալտայից եկած թիւրքական «Համիդիէ» յածանաւին իշխանութիւնները յայտարարեցին, որ նա պարտաւոր է հեռանալ 24 ժամում։ Կարծում են, որ յածանաւը կը դիմէ Ցոնիական կղզիների ուղղութեամբ։

Պոդգորիցա.—Բարդանիոլի մօտ չեռնոգորցիների կորուստը մօտաւոր հաշւով կազմում է 3000 մարդ։ Զօրքերը զբաղված են դիակները թաղելով։ Տրամադրութիւնը գեղեցիկ է։ Թագաւորը մեկնեց Ցետինիէ։

Լոնդոն.—Ցետինիէից հաղորդում են, որ Սկիւտարի մօտ չեռնոգորական զօրքերի խոշոր կորուստները երկար ժամանակով կը դադարեցնեն յետագայ գործողութիւնները այդ շրջանում։ Ահագին թւով վիրաւոր են բերում Ցետինիէ, Պոդգորիցա և Րէկա. բժշկական օգնութիւնը շատ քիչ է։ Զօրքերի և ազգաբնակութեան մէջ վերջին անաջողութիւնների ազդեցութեան տակ աւելի ու աւելի կասկածներ են զարթնում, թէ արդեօք որքան նպատակայարմար է նոր արիւնհեղութիւն Սկիւտարի տակ, եթէ անհնարին է տիրել նրան բաց ոյժով։

Բուխարեստ.—Կ. Պոլսից ստացված տեղեկութիւնների համաձայն, այն օրից, երբ «Մ. և Ա.» կոմիտէտը յափշտակեց իշխանութիւնը, քրիստոնեաները, առանձնապէս յոյները, ենթարկվում են սաստիկ հալածանքների։ Դրա հետ միասին՝ առևտրական գործերը կանգ են առել։ Կ. Պոլսում տասնեակ հազար օրինակներով տարածում են Պարիզում տպված բրօշիւրը, որով բոլոր օսմանները հրաւիրվում են վրէժ լուծել Նազըմ-փաշայի մահվան համար և արտաքսել «Մ. և Ա.» կօմիտէտին։

Լուրերի համաձայն «Ասսարի» յածանաւը, որ քիւրդ հեծելազօրին Միդիա տեղափոխեց, խորտակվել է. խեղդվել են 7000 մարդ։

Կարաբուրունը գտնվում է երկուակողմանի պաշտպանութեան տակ։ Կառավարութիւնը լռութիւն է պահպանում Բուլաիրի կռւի մանրամասնութիւնների մասին, ուր դրութիւնը կրիտիկական է։ Մինիստրների կաբինէտում տարաձայնութիւն է. մեծ-վէզիրը և շէյխ-իւլ-իսլամը, նոյնպէս և Սաիդ-փաշան կողմնակից են հաշտութեան, իսկ ընդհակառակն, ներքին գործերի մինիստրը պնդում է պատերազմը շարունակելու վրա։

Բաթում.—Աւստրիական «Բուկովինա» շոգենաւով եկան 34 բալկանցիներ։ Նաւապետի ասելով Կ. Պոլսում թիւրքերը նրանց շոգենաւ նստեցրին ճանապարհորդների անուան տակ, վերցնելով տոմսակ մինչև Ինէբլի նաւահանգիստը։ Նկատելով նաւի մեկնելուց յետոյ հինգ զինված ժանդարմներին և տեղեկանալով, որ բալկանցիներին իբրև գերիներ ուղարկվում են բանտ, նաւապետը զինաթափ արեց ժանդարմներին և արգելք եղաւ բալկանցիներին Ինէբոլի նաւահանգստում իջեցնելուն։ Թիւրքերը Րիզա նաւահանգստում փորձեցին զինված ոյժով հանել շոգենաւից բալկանցիներին, սակայն «Բուկովինայի» զինված նաւաստիները պաշտպանեցին գերիներին և ապահով հասցրին նրանց մինչև Բաթում, ուր նահանգապետի թոյլտւութեամբ բալկանցիները ափ իջան աղաղակելով «կեցցէ նաւապետը»։ Բալկանցիք պատմում են, որ նրանք անսպասելի կերպով կալանաւորվեցին։ Նրանք կիսամերկ են և կարօտ օգնութեան։ Յունաց հիւպատոսը և Բաթումի սլաւօնական գաղութը հանգանակութիւն են բացել։

Մոսկվա.—Քաղաքային վարչութիւնը որոշեց երկարել քաղաքային սանիտարական խմբերի գործունէութիւնը Բալկաններում $1^{1}/_{2}$ ամսով և խնդրել յատկացնել նորից 50,000 րուբլի խմբերի պահպանութեան համար։ Ստացված տեղեկութիւնների համաձայն, Մոսկվայի սանիտարական խմբերը գտնվում են առաջին դիրքերում։

ՄԵՐՁԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԴԵՊՔԵՐԸ

(ԼՐԱԲԵՐԻ ՄԸ ՑՈՒՑԱՏԵՐԸ)

(Սեփ. Թղթակցից)

ԶԷՆՔԵՐՈՒՆ Է ԽՕՍՔԸ

Կ. Պոլիս, 23 յունուար

Երկուշաբթի, 21 յունուար, վերստին սկսաւ որոտալ Բալկանեան թերակղզին մէջ թնդանօթը։ Նոր թշնամութիւնները սկսան և ով գիտէ մարդկային ինչ նոր սպանդ մը կը սպասէ։

Եւրոպական դիւանագիտութիւնը չկրցաւ, կամ աւելի ճիշդ՝ չուզեց առաջքն առնել այս նոր պատերազմին։

Մասնաւորապէս հոս տիրող կարծիքը սա է, որ երրեակ համաձայնութեան պետութիւնները աւելի դէպքերը գահավիժելու կողմն էին, քանի որ անոնք մասնաւորապէս զայրանալու իրաւունք ունէին Իթթիհատին յունուար 10-ի դաւաճութենէն և Քեամիլ-փաշայի դահլիճը տապալելէն։

Մասնաւորապէս անգլիական դեսպանին մօտ կատարուած դիմումներուն անլսելի մնալը կը զօրացնէ թիւրքերու այս կարծիքը։ Նոյն իսկ բուսեցաւ, թէ անգլիական դեսպանը՝ եպարքոս Մահմուդ Շէվքէթ փաշան չէ ուզած ընդունիլ զինադադարը խօսելէ յետոյ անոր միջնորդութեան համար դիմած օրը։

Երիտասարդ-թիւրք դահլիճը հիմա կը գտնուի իրական ու անյաղթելի դժուարութիւններու մէջ, որոնք զինքը կը ստիպեն ընդունելու ինչ որ երէկ իրենք դատապարտելի կը համարէին ընդունիլ այլոց կողմէ։

Իրենց ակնկալած օգնութիւնն ալ դերմանաւստրիական դիւանագիտութենէն, որ միայն չոր խոստումներով կօրօրէ զիրենք։

Դրամական անձկութիւնը իր ամենածայրագոյն աստիճանին հասած է։ Կատարելապէս դատարկած է պետական գանձը և փոխատուութեան յանձնառուները միօրինակաբար հաշտութեան կնքուելէն յետոյ միայն դրամ տալ կը խոստանան։

Կառավարութիւնը, ճարահատ, առանց երաշխաւորութեան և հաստատ ապահովութեան գանձատոմս հրապարակ հանելու միջոցներուն վրայ կը խօսի։

Յունուար ամիսն ալ բոլորուելու վրայ է, և դեռ չէ կրցած պետական ամսականները տալ։

Թիւրքիոյ մէջ կառավարութեան մը դէմ դժգոհութիւններ ստեղծելու ամէնէն զօրաւոր պատճառ մը կրնայ դառնալ պաշտօնէութեան ամսականները չվճարուիլը, որ պարզապէս թիւրքերը անօթութեան դատապարտելու համազօր է։

Իթթիհատի կոմիտէն այս յուսահատական պայմաններուն մէջ իր գոյութիւնը փրկելու և Թիւրքիոյ արժանապատւութիւնը պահպանելու համար հոգածութեամբ ֆրանսական յեղափոխութեան շրջանի կատակերգական կապկութիւններով կը զբաղի։

Ազգային պաշտպանութեան կոմիտէ մը կազմեց, զանազան ճիւղերով։

Թիւրքերը այս կերպով իրենց չմնաց[illegible] հայրենասիրութիւնը ցոյց տալու կը նկ[illegible] տին Եւրոպայի։

Ասոնք ամէնը սակայն օրհասական նշ[illegible] գիւններն են Թիւրքիոյ, որ եթէ եւրոպ[illegible] կան մեղսապարտ գործակցութեամբ չփրկուի, դատապարտուած է իսպառ կոր[illegible] ծանելու՝ այսինքն իր արժանի վիճակի ենթարկուելու։ Կըսուի թէ յունուար 10-ի օրը, երբ խուժանի մը գլուխ անցած Էնվէր և Թալէաթ Բ. Դուռ մտան տապալելու համար դահլիճը և սպաննեցին զազանական անգթութեամբ մը պատերազմական մինիստր Նազըմ փաշան, մեննակի գու[illegible] խոյացան մինիստրները. և երբ Նազըմ փաշան սպաննուած տեսան, խռ ընկրկեցան, ուղղակի Քեամիլ փաշայի դիմելով իրենց կեանքը վտանգի մէջ ըլլալը յայտնեցին։

Քեամիլ փաշա, առանց պաղարիւնութիւնը կորսնցնելու, այդ գերագոյն վայրկեանին, ըսած է սա շատ նշանակալի խօսքերը. «Մի վախնաք ձեր կեանքին համար, առիկա Թիւրքիոյ օրհասն է»։

Քեամիլ փաշա Թիւրք դիւանագիտութեան մէջ միակ դէմքն է, որ ունեցած է որոշ ուղղութիւն ու որոշ ծրագիր։ Իր բոլոր միւսները, որոնք Թիւրքիոյ աշխարհավարութիւնը իրենց ձեռքերուն մէջ ունեցած են, որոնց մէջ է նաև Սայիդ փաշա, եղած են պատեհապաշտներ, օրուան համապրողներ, անծրագիր և անուղեղներ։ Քեամիլ փաշա նաև օժտուած է մեծ հեռատեսութեամբ, և ասկէ առաջ ինչ որ կանխագուշակեց, կէտ առ կէտ իրագործեցաւ։

Իթթիհատին այս ձեռնարկը «օրհաս» կամ «հոգեվարք» կոչակէ ինքը, և տարակոյս չկայ, թէ այս գուշակութիւնը վերջինը պիտի ըլլայ։

Նախորդ շէյխ-իւլ-իսլամը, ոչ նուազ խ[illegible] ռագէտ անձ մը, կըսուի թէ շատ յոռետ[illegible] է կայսրութեան մասին, վասնզի առաջին անգամ ըլլալով այն ալ կը մեկնի երկրէ Քեամիլ փաշայի հետ Եգիպտոս ապաստանելով։

Նախորդ դահլիճին բոլոր անդամներն [illegible] հետզհետէ կը մեկնին երկրէն։ Իթթիհատի ընդդիմադիրներն ալ կը թողուն երկիր[illegible] հակառակ անոր որ Իթթիհատը չուզեց զ[illegible] ոք բանտարկել կամ դատապարտել, զ[illegible] րոյթ առաջ չբերելու և ազգային համ[illegible] գործակցութիւն մը առաջ բերելու համար։

Մանաւանդ որ այս երկրին մէջ ամէն բան անստոյգ է և կրնայ վաղն ալ հակառակ դարձ շարժում մը Իթթիհատականները թ[illegible] զուլ այսօրուան իշխանութենէ վանուած[illegible] ներուն ձեռքը։ Մասնաւորապէս Իթթիհատական կառավարութիւնը իր բոլոր յոյսը հանգանակութեան ու նուէրի վրայ դր[illegible] ըլլալով՝ կուզէ այս միջոցին առատ խոստումներով հրապուրել երկրին բոլոր բնակիչները։

Ազգ. պաշտպանութեան կոմիտէին [illegible] բոլոր գործը պիտի ըլլայ աւազակային կողոպուտ մը, որուն դժբաղդ զոհերը պիտի ըլլան ապահովաբար դարձեալ հայերը, որոնցմէ արդէն դրամ պահանջել սկսան։

Սակայն արդի պատերազմներուն զար[illegible] հուրելի ծախքերը և Թիւրքիոյ արդի[illegible] սպառած վիճակը նկատի առնելով, երբեք հաւանական չէ որ կարելի ըլլայ պատերազմը շարունակել այսպէս ողորմութիւնով։

Ապահովաբար Թիւրքիա վերստին պիտի պարտուի և չենք գիտեր թէ այն ատ[illegible] առաջին անգամ առաջարկուած պայմաններով պիտի կրնայ ճողոպրել դաշնակի[illegible] ներուն և Եւրոպայի ձեռքէն։ Հայորդի

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԱՌՈՒՄԸ*)

(Համեր)

Սուլթաններու հեղինակութիւնն ամրացեր և տարածուեր էր, նոյն իսկ Օսմանի գիտաւորութեան համաձայն՝ պատերազմի շնորհիւ։

Սակայն սուլթան Մեհմէդ տակաւին ուրիշ-ուրիշ ծրագիրներ ունէր աշխարհակալութեան։

Զէնքի զօրութեամբ հպատակեցուցած քրիստոնէից սէրը գրաւելու համար, Մուհամմէդ զինքն անոնց պաշտպան յայտարարեց և յունիս 1-ին նոր պատրիարք մը ընտրել տուաւ և այս կերպով մեծ զինուորականի մը տաղանդին միացուց պետական մարդու մը հնարագիտութիւնը։

Հրապարակաւ յայտարարել տուաւ, որ փախստականներն իրենց տուները դառնան՝ ազատ ամեն երկիւղէ, որ բնակիչներն իրենց գործերը ձեռք առնեն և շարունակեն ապրիլ ըստ առաջնոյն, որ հանգուցեալ պատրիարքին տեղ նորն ընտրուած և օծուած է ըստ նախկին սովորութեանց։

Բիւզանդական վեհապետներու օրով աթոռադրութիւնն այսպէս կը կատարուէր։

Նոր պատրիարքը կայսերական ախոռներէն ընտրուած յատակ նժոյգի մը վրայ հեծած, որ ճոխապէս ասպազինեալ և վրան սպիտակ ծածկոց մը սփռուած կը լինէր, պալատէն պատրիարքարան կը գնար, ուր աւագերէցներն իրեն երդում տալ կուտային։ Հոն կայսրը իր գահին վրայ բազմած, որուն բոլորտիքն ամբողջ ծերակոյտը շարուած կը լինէր, գլուխը բաց, անոր կը յանձնէր գաւազան մը մարգարիտներով և թանկագին քարերով զարդարեալ։ Սրբութեանց առաջին մատրանապետը ժողովքը կօրհնէր։ Մեծ սպասաւորը երգերը և «Փառք ի բարձունս»-ը կեղանակէր և լուսարարապետը «Թագաւոր երկնից» շարականը կերգէր։ Երգեցողութիւնք վերջանալուն կայսրը ոտքի կելնէր մական ի ձեռին պատրիարքը աջ կողմը և Հերակլի (Հերակլէ) միտրոպոլիտը ձախ կողմը ունենալով։ Նորընտիրը երից կը խոնարհէր բոլոր ժողովքին առջև և կայսեր ընդառաջ կերկրպագէր։ Կայսրը իր գաւազանը անոր գլխին վրայ տարածելով հետևեալ բառերը կարտասանէր. «Սուրբ երրորդութիւնն, որ կայսրութիւնն ինձ տուաւ, քեզ իշխանութիւն տուաւ պատրիարքութեան նորոյս Հռովմայ»։

Պատրիարքը կայսեր ձեռքէն իր իշխանութիւնը կը ստանար և անոր հաղորդութիւն կուտար։ Սոյն վերջին կէտէն զատ ոչինչ փոփոխութիւն տեղի չունեցաւ նախապէս հաստատեալ արարողութենէն, և Գէորգ Գէննատիոս պատրիարք հռչակուեցաւ։

Մուհամմէդ փառաւոր ճաշի մը հրաւիրեց զայն և հիանալի ընդունելութիւն մը ըրաւ։ Երկար և բարեկամական տեսակցութենէ մը յետոյ՝ երբ Գէննատիոս մեկնելու վրայ էր, սուլթանը թանկագին գաւազան մը ընծայեց իրեն և ըսաւ. «Պատրիարք եղիր, և Թող երկինք պաշտպանէ զքեզ. ամեն առթի մէջ իմ բարեկամութիւնն ի կիր առէք, ամեն իրաւունքներն և ամեն առանձնաշնորհումները վայելեցէք, ինչ որ վայելած են ձեր նախորդները»։

Մուսուլման վեհապետն ուզեց առաջնորդել պատրիարքը մինչև արքունի դուռը, և հոն զինքը շրջապատող մեծամեծ պաշտօնատարաց հրամայեց, որ մինչև սենոդ Գէննատիոսի ընկերանան։

Պատրիարքը վէզիրներու և փաշաներու թափօրի մը մէջ և սուլթանի գեղեցկագոյն նժոյգներէն միոյն վրայ հեծեալ՝ սուրբ Առաքելոց եկեղեցին (Էսկի սարայ), այժմու պարապետութեան դրան տեղը գնաց իբրև աթոռ պատրիարքութեան։

Քիչ յետոյ սուլթանը պատրիարքին վկայական մը տուաւ, որով կը յայտարարէր, թէ անոր անձն անբռնաբարելի է, և հետևեալ տողերը կը պարունակէր. «Թող ոչ ոք իշխանութիւն չունենայ պատրիարքին վրայ, թէ ըսաւ և ոչ մէկէ մը, ով որ ալ լինի այդ, չնեղուի, և թէ ինքն և աւագերէցները, իր քոր-եպիսկոպոսները մշտնջենապէս հանրային ամեն կերպ պարտականութենէ զերծ լինին։ Իրենց եկեղեցիները այլևս մզկիթի չվերածուին, իրենց ամուսնութիւնները, թաղումները և բոլոր պաշտամունքը յունական եկեղեցւոյ սկզբանց և ծէսերու համաձայն պիտի պահուին. Զատկի տօները պիտի շարունակուին հանդիսապէս կատարուիլ և առ այս յունաց թաղի՝ Ֆէնէրի դուռները երեք գիշեր բաց մնան»։

Մուհամմէդ այս կերպիւ յունաց անդորրութիւնն ապահովելէ յետոյ՝ հետևեալ օրը Գալաթայի ջենովացւոց գործով զբաղեցաւ։

Ներկայ բնակիչները արձանագրուեցան, նաւերը փախչողներու տուները բացուեցան, սակայն չկողոպտուեցան։ Կարասիները ցուցակագրուեցան և տէրանցը երեք ամիս պայմանաժամ տրուեցաւ, որ իրենց իրաւունքն հաստատէին, ուսկից յետոյ յարքունիս պիտի գրաւուէին։

Ցամաքի կողմի պարիսպները փլցուեցան, բայց ծովի կողմը գտնուած ամրոցները պահուեցան։ Պոլսոյ պատերը նորոգելու և ամայի վայրերը բնակեցնելու համար մեծ թւով որմնադիրներ և կիրագործներ բերել տուաւ և հրաման ըրաւ 5000 ընտանիք բերել մայրաքաղաքի մէջ հաստատել Տրապիզոնէ, Սինոպէ և Ճերմակ Պալատէ (Աք-Սէրայ ի Կապադովկիա), մահու սպառնալեօք, եթէ չգային։

Ասոնց մէջ հայեր ալ պիտի գտնուէին, որոնց համար յատկացուեցաւ քերվանսարայի ձևով օդալար (սենեակներ) 7 թաղով և հայոց պատրիարք կարգուեցաւ 1461 թուին Բրուսայի Յովակիմ եպիսկոպոսը «եդի օդալար պաթրիքի» տիտղոսով, որ արդէն ծանօթ էր Ֆաթիհի։

Սուլթանն հրապարակաւ ապահովութիւն տուած էր, թէ յունաց բոլոր ազնուականները, որք կարենան ապացուցել իրենց ազնուականութիւնն, ամենամեծ պատուով և իրենց նախկին պաշտօններուն համահաւասար աստիճաններով պիտի ընդունուէին. անոնցմէ մեծ մաս մը որոշեալ օրը ներկայացաւ և իրենց դիւրախաբութիւնը սուղ վճարեցին. կտրուած գլուխներն արիւնոտեց պալատին դուռները։

Պոլսոյ գրաւման 20-րդ օրը Մուհամմէդ Ադրիանուպոլիս գնաց և հանդիսաւոր կերպով քաղաքը մտաւ, իր ետևէն ձգելով յոյն ազնուական դասէն կանանց և կոյսերու երկար շարք մը։ Այս յաղթական թափօրին մէջ կը գտնուէր Ջէնոզէքլիներու չորրորդը, մեծ վէզիր Խալիլ, որուն գլուխը կտրուեցաւ։ Կայսրութեան բարձրագոյն աստիճանաւորին գլխատութիւնն առաջին օրինակը եղաւ, որմէ յետոյ 20 եպարքոսներ գլխատուած են օսմանեան պատմութեան շարքին մէջ։

Խալիլի գլխատութիւնն այնու արդարա[illegible] ցաւ, որ յունաց ծածուկ բարեկամն էր [illegible] ապականութենէ զերծ չէր։

Նոտարաս իր առաջին տեսակցութեան մէջ, սուլթանի հարցման, թէ ինչու և ի[illegible] էր պատճառը քաղաքին կամակոր ընդդիմութեան. ծովակալը իրաւունք տուած է[illegible] առ այն Խալիլի գաղտնի նամակները մ[illegible] բերելով, որ կը յորդորէր կայսրն ու ի[illegible] ծերակոյտը ամուր կենալ և պաշտպանութիւնը չլքանել։

Մուհամմէդ երկու օր բան մը չըս[illegible] բայց երրորդ օրը մեծ վէզիրը բանտարկ[illegible] տուաւ և 40 օրէն դուրս ելաւ դէպի [illegible] գնալու համար։

Իր գանձը, որ հարիւր քսան հազար [illegible] կէս ճոխ գումար մը կը պարունակէր, յարքունիս գրաւուեցաւ։ Ուզեց Մէ[illegible] ուխտի երթալ Թագաւորին բարկութեան զերծանելու մտօք, բայց իրեն ապահովց[illegible] ցին և կեցաւ։

Մուհամմէդ շատոնց ի վեր կը կասկածէր Խալիլէն, որ յունաց ոսկիներուն ծա[illegible] խուած էր։ Օր մը սուլթանը Խալիլի հե[illegible] գացած ատեն աղուէս մը տեսաւ, [illegible] դրան մը կապուած էր, և աղաղակեց. «Աղուէս կենդանի, ինչու Խալիլի չդիմեցիր, որ ազատութիւնդ գնէիր»։

Այս խօսքերը սարսափեցուցին մեծ վէզիրը և այն ժամուն գլուխը թռաւ դահիճին սուրով։

Մուհամմէդ սոյն մասնութեան գործե[illegible] զատ անհաշտ ատելութիւն մը կը սնուցանէր Խալիլի դէմ՝ երրորդ անգամ հայր[illegible] սուլթան Մուրադը ի գահ բարձրացուցա[illegible] ըլլալուն համար։

*) Տես «Մշակ» № № 22, 23, 24 և 25.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

ՄԵԾ ԶՈՀԸ

(Առաջնորդող յօդուած Անրի Րօշֆօրի «La Patrie» թերթի մէջ)։

Կարելի էր կարծել, թէ բոլոր հայերը ստեղծված են և աշխարհ եկած չարչարվելու և կոտորվելու համար։ Հայերի կոտորածի մասին այնպէս են խօսում, ինչպէս Օպէրայի մի առաջին ներկայացման մասին։ Այն գազանութիւնները, որոնք ամեն օր կատարվում են Թիւրքական Ասիայի այդ մասի մէջ, դարձել են մի տեսակ ընթացիկ դրամ և հազիւ լրագիրները յիշատակում են նրանց՝ իբրև բոլորովին աննշան դէպքեր։ Ցայտնում են, առանց այլևս մեկնաբանութեան, թէ վայրագ մուսուլմանները, առանց պատճառի և առանց ամենափոքր դրդման, տանջել են երկու քահանայ, որոնց լեզուներն են կտրել այդ անարգ տանջարարները։ Մենք ստացանք մեր խմբագրութեան մէջ հեռագիրներ, թէ երիտասարդ աղջիկներ պղծվել են, յետոյ «ցից հանվել», և ոչ ոք ամենափոքր զարմանք չէ յայտնում։

Այնպէս որ, բալկանեան չորս պետութիւնները ազատվելու են օսմանեան լծից, և միայն Հայաստանն է, որ բալկանեան դաշնակցութեան չը պատկանելու պատրուակով, պէտք է շարունակէ տեսնել իր հայրենակիցներին կտրված և «ցից հանված»։ Թւում է, որ այդ խեղճ Թիւրքերը, զրկվելով այն ամենից, ինչ որ գողացել են ուրիշ ազգերից, իրաւունք ունեն հատուցումն ստանալու, և դաշնակիցները նրանց հետ խօսել են այս լեզուով.

«Մենք կը խլենք ձեզանից այն երկիրները, որոնք մեզ էին պատկանում։ Դրա փոխարէն մենք ձեզ թողնում ենք Հայաստանը, որի վրա դուք կարող էք, ձեր ուզածին պէս, գործ դնել բոլոր երևակայական անգթութիւնները»։

Կարող էք դատել, թէ այդ բորենիներն ինչպէս գործ կը դնեն այդ թոյլտւութիւնը։ Սակայն ինձ անհնարին է թւում, որ այնպիսի անձինք, ինչպէս Ցունաստանի Թագաւորը, Բուլգարիայի ցարը և Սերբիայի արքան, որոնք գրեթէ ֆրանսիացիներ են, թողնեն տանջանքների և ամենաահռելի ստրկութեան մէջ մի ազգ, որին նրանք կարող են, իրանց փառաւոր յաղթութիւններից յետոյ, խլել իր դահիճների ձեռքից։ Ես չեմ խօսում Եւրոպայի մասին, որի էգօիզմը ֆէնօմէնալ է և որը ունենալով դրամական շահեր Թիւրքիայում՝ ամենալաւ յարաբերութիւններ էր պահպանում Աբդիւլ-Համիդի հետ և գործվալէր կերպով սեղմում էր նրա բոլորովին արիւնաթաթախ ձեռքը։ Մեծ պետութիւնները արեան ստորութիւնն ունեն, և ոչ մի բան նրանց չի բարձրացնի իրանց անարժանութիւնից։

Բայց մինթէ բալկանեան քաջ ազգերը, որոնց հերոսութիւնը այս րոպէիս ամբողջ աշխարհի հիացումն է կազմում, իրանց ազատագրութեան հրճուանքի մէջ՝ չեն ձգի կարեկցութեան մի ակնարկ իրանց եղբայրների վրա, որոնք գուցէ աւելի հալածված են, քան չեն եղել իրանք։ Մարդկութիւնը վրէժխնդրութիւն է գոռում իրան անպատուող աւազակների դէմ։ Վաղուց Ռուսաստանը, տէր այսօր Կովկասին, պարտաւոր էր առաջ քշել իր նուաճումը մինչև Հայաստան, որը նա կը միացնէր և որն այժմ չէր լինի թատր անլուր արհաւիրքների, որոնք անդադար շարունակվում են այդտեղ։

Անտարակոյս այդ տարաբաղդ և գեղեցիկ երկրում մի զարհուրելի գործ է կատարվելու։ Արիւնը այդտեղ հոսելու է՝ ինչպէս միշտ։ Որովհետև եթէ Համիդի ըէժիմի անկումից յետոյ մարդիկ կարողացան հաւատալ, թէ կունենան մարդկանց, կանանց և ջահել աղջկանց կեանքը յարգող մի Թիւրքիա, աշխարհը այժմ միանգամայն հիասթափված է այդ մասին։ Նոր կառավարութիւնը խրախուսեց միայն ջարդարարներին։ Միևնոյն բանը չէ, աւելի վատթարն է։

ՎԵՐՋԱԲԱՆ

Վերևի պատմութենէս ինչպէս տեսանք, Ֆաթիհ սուլթան Մուհամմէդ Բ. Բիւզանդիոնը գրաւելէ յետոյ, իբրև ճարտար ռազմագէտ և միանգամայն որպէս ճարպիկ դիւանագէտ, հետամուտ եղաւ իր նոր մայրաքաղաքը շէն և ապատ դարձնելու նոր գաղթականներ հաստատելով։ Իսկ Թիւրք կարճամիտ դիւանագէտներէ ոմանք սուլթան Մուհամմէդ Բ.-ի յիշատակին կծու ակնարկութիւններ, յանդիմանութիւններ շպրտեցին, նոյնիսկ մինչև վերջին օրերս, թէ ինչու համար Արևելքի քրիստոնեաները, յետ գրաւման, սրէ չանցուց և բռնութեամբ չիսլամացուց։

Պատմութենէն գիտենք, որ ահեղի Ջինգիզ խանի մեծ վէզիրը՝ Ելուչու դիտողութիւն կընէր իր վեհապետին, թէ երկիր մը կարելի է նուաճել ձիերով, բայց չէ կարելի կառավարել ձիերով։ Ինչպէս որ գրեթէ նմանօրինակ բացատրութեամբ մը իշխան Բիսմարք յայտարարած էր, թէ «սուիններով կարելի է երկիր մը նուաճել, բայց կարելի չէ սուիններով երկիր մը կառավարել»։

Առնուազն գոնէ հինգ դարէ ի վեր Ռումելիի նահանգներուն բնակչութիւնն օսմանեան տիրապետութեան ներքև անցաւ, բայց օսմ. կառավարութիւնը ինչ բանով կարող է պարծենալ. իր ոչ ըրած բարենորոգումներով և բարւոքումներով կարող է երես պայծառ Եւրոպայի առջև ի հանդէս գալ։

Արևելեան խնդիրն իր սաղմին մէջ խեղդելու համար օսմ. պետութիւնը մէկ հատիկ սիստէմ նախընտրեց, այսինքն սպանել, յափշտակել, բռնի իսլամացնել և ամեն շրջանում տեղի ու տեղը խեղդել, մինչև որ ժողովուրդը իր մարդկային տարրական իրաւունքը, այն է՝ իր գոյութիւնը պահպանելու համար հարկադրուեցաւ ըմբոստանալ և զէնքի դիմել, ինչպէս որ ասոր կենդանի ապացոյցներն են շուրջ հարիւր տարիէ ի վեր ռուսաց ողորմած կայսրերուն և եւրոպական բարեացակամ պետութեանց շնորհիւ և օժանդակութեամբ առաջ եկած և այսօրուան Բալկանեան թերակղզիի դաշնակցութիւնը կազմող Սերբիա, Հելլադա, Չերնօգօրիա, Մօլդավիա, Վալաքիա (այժմու միացեալ Ռումանիա) և Բուլգարիա, որ հազիւ երեսուն չորս տարուայ գոյութիւն մը ունի։

Սոյն ներկայ աղէտալի պատերազմը դադրելէ և հաշտութիւն կնքուելէ և, որ աւելին է, այսօրինակ դառն փորձառութենէ յետոյ, խնդիր է, թէ օսմ. կառավարութիւնը և իր երկիրը, ուր տակաւին շատ ընդարձակ հողեր կան, գիտակցութիւնը պիտի ունենա՞ն բարւոք վարչութիւն մը մուծանելու Թիւրքաց պետութեան մէջ, թէ ոչ, ըստ նախկին սովորութեան, խժդժութիւններ, հարստահարութիւններ, սրածութիւններ և երկիրը քանդող անարդարութիւններ շարունակելով, որին մէկը պատմութեան ըսել պիտի տայ, թէ ժամանակաւ Խորասանի անկիւններէն «Քարակէչիլի» կոչուած աշիրէթէն խումբ մը օսմանցիներ եկան տիրեցին և արիւն ու աւեր սփռելով գացին-անհետացան առանց ոևէ շինարար հետք մը թողլու իրենց ետևէն։

Ապագան պիտի վճռէ։

Խ. Սարաճեան

ԴՐՈՒԹԻՒՆԸ ԹԻՒՐՔԻԱՅԻ ՀԱՅԱԲՆԱԿ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒՄ

Նաֆթանէր.—Բղիի առաջնորդ Գեղամ վ. յունուար 23 թիւով կը հեռագրէ պատրիարքարանի. «Շուկային մէջ վիճակիս արդի կացութիւնը և անզօրութիւնը խանգարելու բնոյթ ունեցող «նաֆթանէր» փակցուած ըլլալով, զանոնք ձեռք անցուցինք և յանձնեցինք կայմակամին, որ քննութեան ձեռնարկեց»։

Խոշտանգում.—Սիսէն յունուար 23-ին պատրիարքարան ուղղուած հեռագրէ մը կը տեղեկանանք, որ տեղւոյն ոստիկանզօրաց հրամանատարը սսեցի Արմենակ Մարթայեան անուն անձը իրիկուան ժամը 12-ին տունէն դուրս հանելով բանտարկելէ յետոյ՝ գիշերուան ժամը 5-ին ատեններ կառավարական շէնքին վերի յարկը տանիլ կուտայ զանիկա և մեռնելու աստիճան խարազանով ու գաւազանով կը ծեծէ ու խելակորոյս վիճակի մը մէջ կը նետէ նոյն շէնքին բակին անկիւնը։ Զինքը կը տեսնեն ոստիկան Իզզէթ էֆ. և շուկային պահապանը, ու իր տունը կը փոխադրեն, ուր վատթար կացութեան մը մէջ կը գտնուի այժմ։

Պրովօկացիա.—Երզնկայէն դեկտ. 28 թիւով կը գրուի «Ցառաջի».

«Թուէս ութը օր առաջ, պատին վրայ փակցուած տեսնուեցաւ օսմ. գործակալութեան անունով հեռագիր մը, ուր ի մէջ այլոց գրուած էին հետևեալները... «Ցար Ֆէրդինանդը գերի բռնած հոս բերինք, այստեղի քրիստոնեաները ջարդեցինք...»

«Ահագին ամբոխ մը հաւաքուած սարսափով կը կարդայ այս լուրը, իսկ անոնց մէջէն երկու մօլլաներ կը պոռան հրապարակաւ. «Ալ ի՛նչ ենք կեցեր, մենք ալ հոս սկսինք գործի»։ Բարեբաղդաբար կառավարութիւնը իսկոյն կը ձերբակալէ այդ անձերը, կը գրաւէ յայտարարութիւնը, և երկար պրպտումներէ յետոյ՝ կը գտնուի յայտարարութեան բուն հեղինակը, որ դեռ բանտն է, երկու մօլլաներուն հետ։ Կառավարութեան շնորհիւ կը հանդարտի անմիջական կերպով սեղծուող յուզումը և յայտնի կըլլայ թէ յայտարարութեան հեղինակները փորձել ուզեր են հասարակութեան և կառավարութեան տրամադրութիւնները»։

(«Բիւզանդիոն»)

ԲԱՐԵՆՈՐՈԳՈՒՄՆԵՐԻ ԽՆԴԻՐԸ

Ցունվ. 22-ին ներքին գործոց պաշտօնատան մէջ գումարուեցան՝ Հաջի Ադիլ-բէյի նախագահութեան ներքև՝ Էնկիւրիի նախկին կուսակալ Ֆէրիդ-փաշա, Սելանիկի նախկին կուսակալ Հիւսէյին Քեազիմ-բէյ, Սուրիոյ կուսակալ Արիֆ-բէյ, Հալէպի կուսակալ Ալի Մինիֆ-բէյ, Բէրութի նախկին կուսակալ Հազիմ-բէյ, Տրապիզոնի նախկին կուսակալ Սիւլէյման Նազիֆ-բէյ, Կոսովայի նախկին կուսակալ Մազհար բէյ, Հալէպի նախկին կուսակալ Մազհար-բէյ, Միտիլլիի նախկին կառավարիչ Ֆայիկ Ալի բէյ, Բրուսայի նախկին կուսակալ Հիւսնի-բէյ, ներքին գործոց մինիստրութեան իրաւագէտ խորհրդական Միւմթազ-բէյ, Ջանիկի նախկին կառավարիչ Քեանի-բէյ, Կարասիի նախկին կառավարիչ Միւմթազ-բէյ, Ֆաթիհի թաղապետական ժողովին նախագահ Բէդրեդդին-բէյ և Ամասիոյ նախկին կառավարիչ Մաջիդ-բէյ։ Ենթայանձնաժողով մը կազմուեցաւ Հազիմ-բէյէն, Սիւլէյման Նազիֆ-բէյէն, Ալի Մինիֆ, Հիւսէյին Քեազիմ, Բէդրի Նուրի, Սուաղ և Միւմթազ-բէյերէն, նահանգային նոր օրէնքը քննելու և իր տեղեկագիրը ներկայացնելու համար յանձնաժողովին։ Այս ենթայանձնաժողովը գումարուեցաւ յունուար 23-ին։ Ցունվ. 22-ին խորհրդակցութիւնները դարձան նահանգային օրէնքին այն կէտին վրայ, թէ ինչ ընդարձակ իրաւասութիւններ պէտք է տալ նահանգային իշխանութիւններուն։ Գալով արևելեան նահանգներուն, կառավարութիւնը անոնց մէջ ի գործ դրուելիք բարենորոգումներն ալ ի նկատ կառնէ, և քաղաքային քննիչ Ալի Սէյիդ-բէյ, իբր ծանօթ այդ նահանգներուն պէտքերուն, Պոլիս վար գրուեցաւ, որպէսզի բարենորոգմանց յանձնաժողովը անոր տեսութիւններէն օգտուի։

(«Բիւզանդիոն»)

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

Թաւրիզ, 27 յունվար

«Մշակի» ընթերցողներին յայտնի են Ղարադաղում Քէյվանի պատահած եղող Բեհրիմ խանի անցքերը։ Շնորհիւ վայելած պաշտպանութեան Խօյից ազատվեց ու եկաւ Թաւրիզ։ Ատրպատականի առաջնորդական փոխանորդը օգուտ քաղելով նրա ներկայութիւնից և Ատրպատականի զօրաց ընդհանուր հրամանատար Ռաշիդ Միւլքի Թաւրիզում գտնվելուց՝ քանիցս դիմել էր Սիփէհդարին և Շուջա-ուդ-Դօվլէին քէյվանցի հայերի 15,000 թումանի վճռված գումարը գանձելու և նրա մարդկանց ձեռով կատարված հրկիզումների և աւարառութիւնների գործին մի բաւարար վերջաւորութիւն տալու նպատակով։ Փոխանորդի դիմումներն անհետևանք չէին մնացել արդարև. թէ Շուջա-ուդ-Դօվլէն և թէ Ռաշիդ Միւլքը պաշտօնական գրութիւններով՝ գրված փոխանորդին՝ յայտարարել էին, որ շուտով տեղի կունենայ մի ժողով, որի օրն ու ժամանակը կը յայտնվի առաջնորդարանին. և այդ ժողովում, ներկայութեամբ երկու կողմերի, կը վերջանայ մի անգամ ընդ միշտ Բեհրիմ-խանի կնճռոտ գործը և հայերը կը ստանան բաւարարութիւն։

Առաջնորդարանն օրէ-ցօր սպասում էր ժողովի օրվան և ահա ստանում է Ռաշիդ Միւլքից գրութիւն՝ զեկուցանող, որ Բեհրիմ խանը գնաց Ղարադաղ և խոստացաւ հայերից բերել իրաւարարութեան և գոհունակութեան թուղթ... Մի ժամանակ հայերին պաշտպան և արդարութեան կողմնակից զինուորական հրամանատարը և Ղարադաղի պետական իրաւասուն թոյլ է տալիս Բեհրիմ խանին, որ գնայ հայերից գոհունակութեան թուղթ բերէ։ Երևոյթը մի անակնկալ էր և տպաւորութիւնն անբացատրելի։ Քէյվանցիք իրանց կողմից ի պաշտօնէ լիազօր փոխանորդներ են նշանակել Աբրահամ Մելիք-Ջիհանեանցին և վաճառականապետ աղա Զաքարիա Նազարբէկեանցին. այս դէպքում ինչ նշանակութիւն տալ Բեհրիմի գնալուն, և քանի՛ գրօշ արժէ անգամ այն թուղթը, եթէ հայերը առանձին ստորագրեն և յանձնեն բռնաբարին. Թէպէտ իրաւունք ունենք վստահ լինելու, որ քէյվանցիները կը զգուշանան նման քայլ անելուց և ամեն գնով տէր կը մնան իրանց դատին, քանի որ առաջնորդարանը ուժեղ աջակից է և փաստեր ունի պաշտպան կենալու արդարութեան։ Առաջնորդարանը հարկաւոր հրահանգները հասցրեց Ղարադաղի հայերին առանձին քասիդի միջոցով։

Ցաւել պէտք է միայն պարսից կառավարականների ձեռք առած հակաժողովրդական ուղղութեան և բազմերեսանի ընթացքի վրա, զոհ տալ ուզելով աղաղակող արդարութիւնը մամոնայի և կողմնակի ազդեցութեան։

Թէ ինչ կերպարանք է ընդունելու հարստահարված գիւղացիների գործը մօտիկ ապագայում, կը գրեմ «Մշակին»։

Հայկազուն

ԿԻԼԻԿԵԱՆ ԽԱԲՐԻԿՆԵՐ

Հաճըն, 4 յունուար

Մինչև ցվերջ դեկտ. վերջացող տարին շատ մեղմ և աշնանային եղանակով մը անցաւ. բացի Ազանայէն՝ ամեն կողմի հետ մինչ ամեն տարի երթևեկութիւնք կը դադրէին, ցարդ կը շարունակուէին, ինչ որ բացառիկ դիւրութիւն մը ընծայեց աղքատ դասակարգին, առանց որու քաղաքական անստոյգ վիճակին հետևանքով բազմաթիւ ընտանիքներ սովալլուկ պիտի մեռնէին։

Պօղոս Պետրոսի տօնին՝ քաղաքիս Կիլիկիոյ կաթողիկոսական փոխանորդ Պետրոս ծայր. վարդապետ Սարաճեան՝ իր անուան տարեդարձին առթիւ հրաւիրեց պաշտօնական մարմնոյ դիւանները, վարժարանաց և որբանոցի անօրէնները, հայ յարանուանութեանց կրօնապետներն և ամենակարևոր դէմքերը, ինչպէս նաև պետական պաշտօնէութեան իւրաքանչիւր ճիւղի նախագահները, տեղակալը, դատաւորը, զինուորական հրամանատարը։

Նորին գերապատուութիւնը շատ լաւ յղացում մը ունեցած էր իր այս աննախընթաց հայրագորով ժէսթով դէպի իր հօտը ունեցած սէրը և համակրութիւնը արտայայտելով, ինչպէս շատ անգամ, նոյնիսկ ճգնաժամային վայրկեաններու վտանգելով իր կեանքը։ Արտասանուեցան բաժակաճառեր, երախտագէտ զգացմամբ լի։ Բաղդը էր մեզ տեսնել Հաճընի ընդհ. ներկայացուցչութիւնը բոլորուած՝ կաթ. փոխանորդ հ. Սարաճեանի շուրջ, անվերապահ ձգտելով, իւրաքանչիւրը իր կարգին, երջանիկ վայրկեաններ ըմբոշխնել տալ իրենց սիրեցեալ առաջնորդին։

Այդ երեկոյթին, ի դիմաց ազգին քաղաքական ժողովոյ ատենապետ Ցարութիւն էֆ. Շիրըմեան հակիրճ բանախօսութեամբ մը ի վեր հանելով առաջնորդ հօր գնահատելի գործունէութիւնը՝ խնդրեց ընդունիլ ի յիշատակ իրենց անկեղծ սիրոյն աննշան նուէր մը՝ իր կազմուածքներով ձի մը՝ և սրտաբուխ բարեմաղթութիւններով վերջացուց։

Ի պատասխան՝ Նորին գերապատուութիւնը, յայտնելով դէպի իր հօտը զգացած անկեղծ սէրը, ինչպէս միշտ, իբրև անկեղծ հովիւ և գործվարութ հայր շեշտեց ի մասնաւորի ժողովականաց՝ անքաջալեր ընթացքը, մատնանշելով անոնց թերի կողմերը, վերջացուց. «Ես միայնակ ոչինչ կրնամ ընել. ձեր աջակցութիւնը ամենաանհրաժեշտ է՝ ի կատար հանելու համար այն ծանրատար ձեռնարկները, զորս սկսած ենք. լայն օրերէս աւելի, յուսահատական վայրկեաններուս պէտք է որ բոլորուիք իմ շուրջը, վըստահ ըլլալով որ ուժերու միացմամբ ոչինչ անկարելի պիտի ըլլայ մեզ համար. ուստի պիտի խնդրէի որ՝ ինչպէս կը խոստանաք՝ յետ այսու գիտակցութեամբ և խմծօրէն վերաբերուիք ազգային գործերուն և ստանձնած պարտականութիւնը անթերի կատարէք»։ Ս. Աստուածածնայ Թաղականութեան կողմէ Մ. էֆ. Բաչեան երկար ճառ մը կարդաց, որքան գրական նոյնքան խոստովանական գիր մը, որ կը դրուատէր Նորին գերապատուութեան գնահատելի ծառայութիւնը։ Ճառախօսը յիշեց Նորակառոյց վարժարանները, անմոռանալի յիշատակները Հաճընի ապագայ սերնդեան, ինչպէս և ս. Ցակոբայ հիւանդանոցը, որոնք միայն և միայն Սարաճեան հայր-սուրբի երկաթեայ կամքին և անխոնջ ջանքերուն արդիւնք են. շեշտելով ներկայ շրջանիս մանկապարտէզի բացումը, երախտագիտութիւն յայտնեց դէպի կրթական հաստատութիւնք ու եկեղեցիները տածած հոգածութեան համար. և ի վերջոյ յիշելով խռովեալ օրերուն Նորին գերապատուութեան դիւցազնական գործունէութիւնը, որով կառավարութեան և ըմբոստ աւազակներու տեսակէտները հաշտեցնելով՝ կրցած էր պահել հաւասարակշռութիւնը, որուն պարտ էր համայն Հաճըն իր շրջականներով իր կեանքն ու գոյութիւնը. և յուզեալ շեշտերով կը խոստովանէր, որ դժբաղդաբար ի փոխարէն այդքան ծառայութեանց ոչինչ կրցած են ընել և ընդհակառակն՝ ոչ միայն միայնակ լքած են զինք, այլ և դժբաղդաբար գտնուած են իրենցմէ այնպիսիներ, որոնք նոյնիսկ դաւաճանած են իր դէմ, որովհետև իրենց անսանձ գործունէութեան արգելք հանդիսացած էր։ Հուսկ յետոյ խնդրելով ներողութիւն՝ կը խոստանար ի դիմաց ներկաներուն ջանալ՝ իբրև ճշմարիտ քաղաքացիներ, իբրև անկեղծ հայեր աշխատիլ, աշխատիլ իրենց սիրեցեալ առաջնորդին հետ։

Նորին գերապատուութիւնն ասոր ալ պատասխանելով՝ ուրախութիւն յայտնեց, որ այլ ևս գիտակից ժողովականներու աջակցութիւն ունի։

✦ Նոր տարւոյ առթիւ Ազգ. Հայուհեաց վարժարանին կողմէ, ի նպաստ նորաշէն վարժարանին, ներկայացուեցաւ Աճառեանի «Մայրերը»։ Արտասանուեցան ոտանաւորներ, ընդմիջեալ մեներգներով և խմբերգներով։ Միացեալի աշակերտական խումբին կողմէ ալ եւրոպական պարեր պարուեցան։ Անկեղծ ըլլալու համար պէտք է խոստովանիլ, որ աշակերտուհիք և դերակատարք շատ լաւ իւրացուցած էին նիւթերը, և ամենքն ալ երկարաւ ծափահարութիւններ խլեցին ներկաներէն։ Զուտ հասոյթն էր 10 ոսկի։ Կաթիլ մը ջուր ծովածաւալ պէտքերուն։

✦ Նոր տարւոյ առաջին օրը՝ ցերեկին՝ տեղի ունեցաւ Նորաբաց մանկապարտէզի հանդէսը, յուսացուածէն շատ աւելի լաւ։ Բոլոր աշակերտաց խաղալիքներ և մրգեղէն բաժնուեցաւ։ Նկատի ունենալով եռամսեայ աննշան ժամանակամիջոցի այս արդիւնաւոր վիճակը, յառաջիկայ շրջանին համար յոյս ունինք թէ՝ ծնողք գնահատելով սոյն հաստատութիւնը նախընտրութիւն պիտի տան աւելի հայկ. մանկապարտէզին, քան միսիօնարական քինտըր գարդընին, որ իր անունէն զատ ոչինչ ունի գնահատելի։

Լ—Ժ.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՌՈՄԱՆՈՎՆԵՐԻ ՏԱՆ 300-ԱՄԵԱԿԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՄԱՆ ՆԱԽԱԳԻԾԸ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ

Փետրվարի 2-ին, ցեր. ժ. 12-ին, Թիֆլիսի քաղ. վարչութեան դահլիճում, նախագահութեամբ վարչութեան անդամ Մէք. Աթաբէգեանի և մասնակցութեամբ իրան ենթարկվող հիմնարկութիւնների կառավարիչների, ձայնաւորներ Սվենչիկեանի և Կէյլի և ինժենէր Զուրաբեանի կայացաւ մի խորհրդակցութիւն, թէ ինչպէս պատշաճաւոր կերպով տօնել Ռոմանովների 300-ամեայ յօբելեանը։

Ժողովը տօնելու հետևեալ նախագիծը կազմեց.

1) Ուպրավայի շինութիւնը զարդարել գերլեանդներով, անցկացնելով նրանց միջով էլեքտրական լամպաներ։

2) Լուսաւորել քաղաքը ուպրավայի շինութիւնից պրօժեկտօրով։

3) Զուբալովի Ժողովրդական Տունը զարդարել պատշաճաւոր կերպով։

4) Պալատի դիմաց շինել տրանսպարան։

5) Քաղաքի երեք կէտերում, այն է՝ ս. Դաւթի սարի վրա, արսենալի դիմաց և Բուսաբանական այգու սարի վրա սարքել հրախաղութիւն։

6) Ալէքսանդրեան այգում կազմակերպել զբօսանք երաժշտութեամբ և պրօժէկտօրով։

7) Միւս հիմնարկութիւնները լուսաւորել և զարդարել այնպէս, ինչպէս մինչև այժմ էր կատարվում։

Մանրամասնութիւնները և ծախքերը որոշելու համար յանձնարարվեց նախագահին, որ խորհրդակցի Օգտակար Ջուարճութիւններ Կազմակերպող Ընկ. հետ, որը իր աջակցութիւնն է առաջարկել ուպրավային։

Քաղ. դուման յատկացրել է տօնելու համար 2000 ռ.։

ԹԻՖԼԻՍԻ ՎԱՃԱՌԱԿ. ԲԱՆԿԻ ԿԱՌԱՎԱՐՉԻ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՐՑԸ

Թիֆլիսում նոր հիմնելիք վաճառականների բանկի կառավարչի պաշտօնի համար, ինչպէս լսում ենք, շատ են խօսում արժանաւոր թեկնածուի մասին։

Ցիրաւի, մի այնպիսի պատասխանատու պաշտօն, ինչպիսին բանկի կառավարչի պաշտօնն է, պէտք է յանձնել մի մարդու, որի թէ անցեալ և թէ ներկայ գործունէութիւնը մեզ իրաւունք տայ վստահօրէն ասելու, որ նա կը կարողանայ իրան ընտրողների յոյսերը արդարացնել։

Ամեն մի բանկի կեանքի մէջ՝ նրա հիմնարկութեան մօմենտը չափազանց մեծ դեր է խաղում. գրեթէ նրա ապագան կախված է այն հանգամանքից, թէ նրան սկզբից ի՛նչ ուղղութիւն է տրվում, կամ որքան հմուտ է այն ձեռքը, որին յանձնում են բանկի բաղդը, ակցիօնէրների շահերի պաշտպանութիւնը։

Ահա այդ տեսակէտից բանկի հիմնադիրները չափազանց զգոյշ պէտք է լինեն իրանց ընտրութեան մէջ և պէտք է աշխատեն հրաւիրել կառավարչի պաշտօնով ոչ միայն մի մարդու, որ հմուտ է բանկային գործի մէջ, այլ մի մարդու, որը այդ պլիւսի հետ լինի եւ անկաշառ, շիտակ և անպայման մաքուր։ Բացի այդ նա պէտք է հմուտ կազմակերպող լինի, մի հանգամանք, որ մեծապէս արժանի է ուշադրութեան, մանաւանդ նոր բացվող, նոր հիմնվող բանկի համար։

Խօսում են Բուդաղեանի, Տէր-Պետրոսեանի, Թիֆլիսի բանկի գործողներից մի երկուսի, վերջապէս օտար ազգիների մասին։

Որքան դա կարող է ի միջի այլոց վերաբերել և Գ. Տէր-Պետրոսեանին, մենք կարող ենք հաղորդել հետևեալը։

Լինելով առաջին Պետական Դումայի անդամ, նա շուտով աչքի ընկաւ մայրաքաղաքում իր առանձին ընդունակութիւններով և տեսնելով նրա մէջ այն բոլոր պլիւսները, որ անհրաժեշտ են բանկային մի բարձր պաշտօնեայի համար, «Ռուսաց Առևտրա-Արդիւնաբերական Բանկի» վարչութիւնը իսկոյն առաւ նրան իր մէջ, յանձնելով նրան ամենապատասխանատու գործ՝ նոր բաժանմունքների բացումը Հիւսիսային Կովկասի առևտրական կենտրոններում, և նրանց կազմակերպելու, «գործ դնելու» ծանր խնդիրը, որ փայլուն աջողութեամբ կատարեց նա։

Եւ մենք, որ շատ քիչ ունենք նման ույժեր, առիթը ներկայացած ժամանակ պէտք է աշխատենք օգտվել հանգամանքից, և հրաւիրել, վերադարձնել այդպիսիներին մեր մէջ ու հնարաւորութիւն տալ նրանց՝ իրանց ույժերը նուիրելու մայրենի երկրի բարօրութեան և առաջադիմութեան գործին։

Գ. Տէր-Պետրոսեանը թէ ներկայումս վարած իր պաշտօնում և թէ անցեալում, որպէս Ալէքսանդրոպոլի քաղաքագլուխ, որի քաղաքագլխութիւնը այդ քաղաքի ինքնավարութեան «ոսկի դարը» կարելի է համարել, ցոյց է տուել վարչական խոշոր

ընդունակութիւն, որին աւելի բեղմնաւոր են դարձրել նրա տաղանդը, անխոնջ, աշխատասիրութիւնը և սատանձնած գործին իր ամբողջ էութեամբ նուիրուելու հազուագիւտ առանձնայատկութիւնը։

Մի այդպիսի պաշտօնեայ անշուշտ օգտակար կարող է լինել բանկի համար։

Gs.

ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

Պետերբուրգ, 1 փետրվարի

Նախագահում է Ռօձեանկօն։

Ստացված գործերի թւումն են Ասխաբադում քաղաքային ինքնավարութիւն մտցնելու և Պետական Դումայի ընդհանուր ընտրողական իրաւունքի օրինագծերը։

Առաջարկվում է ընտրել մի մասնաժողով, որ որոշէ Դումայի մասնակցութեան ձևը Ռօմանօվների Տան յոբելեանական հանդէսներին, և որ քննէ այդ տօնակատարման համար ֆինանսների մինիստրի խնդրած 4.849,990 րուբլու գումարայատկացման օրինագիծը։

Հակառակ խօսում են Մուրանովը՝ սօց.-դեմ. և Զիւբինսկին՝ աշխատաւորականների կողմից, ըստ որում առաջինը նախագահից կարգի հրաւիրվեց, իսկ երկրորդը զրկվեց խօսելու իրաւունքից։

Մասնաժողով ընտրելու առաջարկութիւնը անցաւ։

7 մանր օրինագծեր ընդունելուց յետոյ, Դուման շարունակում է քննել ժող. լուս. մինիստրի բացատրութիւնները Վիտմէր գիմնազիայի ժողովին մասնակցողներին ձերբակալելու հարցի առիթով։

Չխէիձէն գտնում է, որ Կոկօվցեվը դեկլարացիայի մէջ չը պարզեց այն հարցը, թէ կա՞յ արդեօք Ռուսաստանում սահմանադրութիւն, բայց հանդէս եկաւ ժող. լուս. մինիստրը և պատասխանեց բոլոր հարցերին, որ դրել էր Դուման Կոկօվցեվի առաջ. Ռուսաստանում հանգստութիւն չը կայ, կրամօլան ներս է սպրդել ամեն տեղ, ուստի և հոկտ. 17-ի մանիֆեստը կեանքում գործադրելու մասին խօսք լինել չէ կարող. ընդհակառակն, հարկաւոր է հաստատուն իշխանութիւն, որի էութիւնը Կասսօն ուբակեց պահնորդական բաժանմունքներով ու բացառիկ դրութիւններով։ Կոկօվցեվի դեկլարացիան միայն վարագոյր էր, էութիւնը պարզեց Կասսօն։ Բացասաբար վերաբերվելով Կասսօյի գործունէութեանը, օպպօզիցիան դատարկութիւն է համարում այդ գործունէութիւնը։

Լվօվ 1-ինը կարծում է, որ մինիստրի բացատրութիւնները կազմված էին լոկ ընդհանուր ֆրազներից ու ենթադրութիւններից։ Մինիստրը մեծ արհամարհանք է տածում դէպի ռուս հասարակութիւնը, որ ոչ մի քաղաքակիրթ երկրում ընդունելի չէ (ծափ. օպպօզիցիայում)։

Գուրեվիչը գտնում է, որ լուսաւորութեան մինիստրութեան բովանդակ նպատակը կայանում է նրանում, որպէս զի ժողովուրդը մնայ տգիտութեան ճանկերում։ Մինիստրն ասում է, որ քաղաքականութիւն չէ կամենում դպրոցում։ Թող ինքը ևս վերջ դնէ իր քաղաքականութեանը, թող երեխայի հոգուն չը ներշնչէ ազգային խտրութեան ու ատելութեան կզացմունքներ։ Ապա հռետորը անհրաժեշտ է համարում լուծված տեսնել հրէական անիծեալ հարցը։ Նախագահը կանգնեցնում է նրան, և հռետորը հեռանում է ամբիօնից։

Ապա քննադատական ճառեր են արտասանում նաև Գօղնեվը, Կօվալեվսկին և այլք։

Հետևեալ նիստը չորեքշաբթի։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

◆ Կովկասի փոխարքան Թոյլատրեց հանգանակութիւն կատարել մինչև սպետեմբերի 1-ը Կովկասի փոխարքայութեան հայ ազգաբնակութեան մէջ յօգուտ Շուշու Թեմական Դպրոցի, նրա գոյութեան 75-ամեակի առիթով։

◆ Հողային նոր օրէնքի զօրութեամբ էջմիածնապատկան 5 գիւղերը՝ Վաղարշապատ, Օշական, Եղուարդ, Մողնի և Մաստարա գնահատված են 210,000 ր., որ Էջմիածնի վանքը պէտք է ստանայ պետական գանձարանից 10 տարվայ ընթացքում, տարեկան 21,000 ր. $4^1/_2$ %-ով։

◆ Ուրբաթ, փետրվարի 1-ին, Տ. Նազարեանի Գրական-Գեղագիտական Սալօնի հերթական jour fixe-ը գրաւել էր այցելուների մեծ բազմութիւն։ Հ. Առաքելեան հաղորդեց իր տպաւորութիւնները հայոց հարցի մասին Պարիզ կատարած իր ուղեւորութեան ընթացքում։ Ապա տեղի ունեցաւ զրոյց հայոց հարցի շուրջը ղեկավարութեամբ Ալ. Քալանթարի։ Մանրամասն նկարագրութիւնը կը տանք յաջորդ անգամ։

◆ Վաղը Արտիստական Թատրօնում տեղի կունենայ Ս. Ցարութիւնեանի բեմական գործունէութեան 25-ամեայ յոբելեանը։ Կը ներկայացվեն «Պէպօ»-ի 2-րդ գործողութիւնը, «Դաւաճանութեան» 1-ին գործ. և «Խանում» կօմ. 2-րդ գործ.։ Վերջում կը լինի յոբելեանական հանդէս։ Սկիզբն է երեկոյեան ժամը 8-ին։

◆ Վաղը, երկուշաբթի, ամսիս 4-ին, դերասան Արշակ Ցարութիւնեանի յոբելեանական ներկայացումից յետոյ, ի պատիւ յոբելեարի տրվելու է ճաշկերոյթ։ Այն անձինքը, որոնք կը ցանկանան մասնակցել այդ ճաշկերոյթին, կարող են իրանց անունները նախապէս յայտնել Արտիստական Ընկ. Թատրօնի շվէյցարին, վճարելով 3 ր.։

◆ Ռուս երաժշտագէտ Ալէքսանդր Սերգէեվիչ Դարգօմիժսկիի ծննդեան 100-ամեակի առիթով, որ լրացաւ երէկ, փետրվ. 2-ին, ամբողջ Ռուսաստանում, ինչպէս նաև Թիֆլիսի Արքունական Թատրօնում տրվեցին հանգուցեալի օպերաներից մի քանի կտորներ։ Արքունական Թատրօնում «Русалка»-ից յետոյ եղաւ ապօթէօզ։

◆ «Н. В.»-ի ասելով, ներքին գործերի մինիստրը բոլոր զեմստվային ու քաղաքային վարչութիւններին հրահանգադրել է արգելել քննութեան դնել ամինիստիայի հարցը։

◆ Թիֆլիսի Դումայի ձայնաւոր Սուլուբէքիձէն հրաժարվեց ձայնաւորի կոչումից։

◆ Հոգևոր գործերի դեպարտամենտը կարգադրել է բաց Թողնել Կովկասի փոխարքայի տրամադրութեան տակ 2600 ր. տալու հայ-կաթօլիկ հոգևոր վարչութեանը։

◆ Այսօր, ցերեկվայ ժամը 1-ին, Թիֆլիսի հայ-կաթօլիկների մատուռի մէջ պատարագ մատուցվելուց յետոյ, նոյն մատուռին կից գտնվող առաջնորդարանի դահլիճում պէտք է տեղի ունենայ Թիֆլիսաբնակ հայ-կաթօլիկների ծխական ժողով հաստատելու 1912 ր. հաշիւն և 1913 թ. նախահաշիւը։ Բացի սրանից կը դրվի ծխական դպրոց բանալու հարցը ծխականների առաջ։ Ի բաց առեալ այդ, նախկին ժողովրդապետ հ. Դիոնեսիոս վարդապետ Կալատոզեանի փոխարէն ժողովրդապետի պաշտօնի համար նորերս Թիֆլիս ժամանած հ. Մկրտիչ վարդ. Սեդրաքեանը կը ներկայացվի ծխականներին։ Հ. Սեդրաքեանը ուսել է Հռօմի Լևոնեան կղերանոցում և այժմ, Ռուսաստանի հայ-կաթօլիկների առաջնորդ Սարգիս ծ. վարդ. Տէր-Աբրահամեանի կողմից հրաւիրված է Թիֆլիսի հայ-կաթօլիկ համայնքը հովուելու պաշտօնով։ Ժողովին մասնակցելու իրաւունք ունեն չափահաս բոլոր ծխականները։

◆ Ստացանք Ե. Սելովեանի մի նոր մանկական պատմուածքը «Սարերի ծոցում» վերնագրով, հրատարակութիւն «Պեստալոցցի» գրախանութի։ Գիրքը շօշափում է՝ մեր գրականութեան մէջ առաջին անգամ՝ հանքագործարանների կեանքը։ Բաղկացած է 36 երեսից։ Հրատարակութիւնը մաքուր է և զարդարված է 4 պատկերներով։

◆ Փետրվարի 4-ին ռուսաց ակումբի Թատրօնական դահլիճում դասախօս կոմս Կօվաղէն կը կարդայ մի դասախօսութիւն յունարէն՝ Յունաստանի պատմութեան մասին, սկսեալ 1821 Թւից մինչև այժմ։ Դասախօսութեան զուտ արդիւնքը կը յանձնվի տեղիս յունաց ընկերութեանը ուղարկելու Յունաստան՝ վիրաւոր ու հիւանդ զինւորների համար։

◆ Ստացանք Թիֆլիսում Արմենակ Թաթուլեանից 1 րուբլի իբրև արձագանք Գ. Բաշինջաղեանի «Ներսիսեան լիճը» նկարը գնելու համար արված կոչին։ Ընդամենը ստացած ունենք 13 րուբլի։

◆ «Լոյս» Ընկերութեան վարչութիւնը խնդրում է մեզ տպել հետևեալը. «Վարչութիւնս շնորհակալութեամբ ստացաւ «Մշակ» խմբագրութիւնից՝ Կոստանդին և Նատալիա Տուրինեաններից նուիրված 25 ր. յօգուտ Ընկերութեան ձրի դպրոցի»։

◆ Հայուհեաց Որբախնամ Ընկերութեան Վարչութիւնը խնդրում է մեզ տպել, որ ինքը ստացել է յօգուտ Որբանոցի օր. Նինա Բուդաղեանից 25 ր., եղբարք Մելիք-Մարութեաններից 15 ր. («Մշակ» լրագրի միջոցով)։ Վարչութիւնը յայտնում է իր շնորհակալութիւնը յիշեալ նուիրատուներին։

◆ Այսօր, ամսիս 3-ին, ցերեկվայ ժամը 12-ին Կովկ. Հ. Բարեգ. Ընկ. դահլիճում նշանակված է Կովկասի Հայոց Հրատարակչական Ընկերութեան արտակարգ ընդհանուր ժողովը։

◆ Մեզ հաղորդում են, որ չորեքշաբթի, փետրվարի 13-ին, Վրաց ազնուականների Թատրօնում Հայ Դրամատիկ Ընկերակցութիւնը ղեկավարութեամբ Ամօ Խարազեանի ներկայացնելու է Սեդրակ Թառայեանի վերամշակած «Արշալոյս» պիէսը՝ Ստեփաննոս Նազարեանի ծննդեան 100-ամեակի առիթով։ Նախ քան ներկայացումը Ս. Թառայեանը դասախօսելու է այդ առիթով։ Ներկայացման վերջը լինելու է ապօթէօզ։

◆ Այսօր նշանակված է Թիֆլիսի նահանգի ազնուականների արտակարգ ժողովը։

◆ Այսօր Ժողովրդական Տանը տեղի կունենայ ցերեկոյթ, նուիրված ռուս յայտնի գրող Գօնչարովի ծննդեան 100-ամեակին։

◆ Առաջիկայ մարտ ամսի սկզբից իր գործունէութիւնը կը սկսէ վաճառականների բանկը։ Թէև կանոնադրութեան համաձայն դրամագլուխը 5 միլիոն էր լինելու, սակայն ստորագրվել են 463,000 րուբլով աւելի։ Բացի դրանից կան շատ շատերը, որոնք նոյնպէս կամենում են ձեռք բերել բանկի ակցիաներից։

◆ Ուրբաթ օրը, փետրվարի 8-ին, Թիֆլիսի Արքունական Թատրօնում կը տրվի «Աիդա» օպերան։ Ռադամեսի դերը առաջին անգամ կերգէ երիտասարդ երգիչ Թիֆլիսեցի Ասատուր Տէր-Ասատուրեանը, որ իր երաժշտական կրթութիւնը աւարտել է Իտալիայում հռչակաւոր Օսկար Անսելմի մօտ։

◆ Այսօր Արքունական Թատրօնում ցերեկով կը տրվի «Կարմէն» օպերան, իսկ երեկոյեան երկրորդ անգամ «M-elle Նիտուշ»։

◆ Բագուի միլիօնատէր Մուսա-Նաղիեւը նուիրել է 300,000 րուբլի նոր հիւանդանոց կառուցանելու պայմանով, որպէսզի մահճակալների կէսը յատկացված լինի մահմեդականներին։

◆ «Т. Л.»-ին հեռագրում են Բագուից, որ օպերէտային արտիստուհի Պիվանկօվսկայան իր բենեֆիսի առիթով գները նշանակեց աթոռը 20 րուբլի։ Բոլոր տոմսակները ձեռքից ձեռք են խլված։

◆ Թիֆլիսի քաղաքային վարչութիւնը, երևան հանելով նախկին քաղաքային ծառայող Մ.-ի ապօրէնի գործողութիւնները, որոշեց քրէական դատ բանալ նրա դէմ և արձակել ծառայող Տ.-ին, որը մասնակցել է այդ ապօրէնի գործողութիւններին։

ԳԻՏՈՒԹ.. ԳՐԱԿԱՆ.. ԳԵՂ ԱՐ.

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

—о—

ՅՈԲԵԼԵԱՐ ԴԵՐԱՍԱՆԸ

Տօնվում է դերասան Արշակ Ցարութիւնեանի յոբելեանը։

Հայ բեմը Թիֆլիսում իր վաղվայ ներկայացումը, երկուշաբթի, փետրվարի 4-ին դարձրել է յոբելեանական, տալով կտորներ մի քանի պիէսներից, որոնց մէջ բնորոշ գծերով յայտնի է եղել յոբելեարը, իսկ վերջում յոբելեանի հանդիսաւոր տօնակատարութիւն։

Արշակ Ցարութիւնեանը գործել է՝ մեծ մասամբ հայ դերասանական կազմի կենտրոնական խմբի մէջ Թիֆլիսում և ժամանակ առ ժամանակ ճանապարհորդել է կովկասեան գաւառներում և Ռուսաստանի զանազան մասերում, նաև մի կարճ միջոց Թիւրքիայում։

Իբրև Թատրօնական քննադատ՝ յաճախ առիթներ եմ ունեցել խօսելու Ցարութիւնեանի դերասանական գործունէութեան այս ու այն արտայայտութեան մասին։ Եւ այսօր, երբ դերասանը կանգնած է իր քսանհինգամեայ անցեալի առաջ, ջերմ ողջունում եմ Թատրօնական գործչին, բեմական աշխատաւորին, որը հաւատարիմ է մնացել նոյն Թատրօնին, որը բարոյական բերկրանքների հետ միասին շատ և շատ չարքաշ օրեր է տուել հայ դերասանին։ Նա սիրել է գեղարուեստի այդ ճիւղը՝ մասնակցելով իր ուժերի չափ նրա պատուաստմանը մեր իրականութեան մէջ։

Ա. Ցարութիւնեանը ունեցել է իր ամպլուան, որը տուել է մի շարք յիշատակելի դրամատիկական տիպեր։ Սունդուկեանի պիէսներում նա հանդէս է եկել թէ իբրև բեմական աշխատաւոր և թէ Թիֆլիսի հայաբարբառին ընդունակ մի անձ։ Շիրվանզադէի «Պատւի համար» պիէսի մէջ նա տուել է Սաղաթէլի իրական կենսագրօշմ տիպը բնորոշ արտայայտութեամբ, «Ցաւագար» պիէսի մէջ վերարտադրել է հօր այլասերված, յուսահատութիւն ներշնչող տիպը։ Իւժինի «Դաւաճանութիւն» պիէսի մէջ նա բաւական աչքող Սուլէյման է հանդիսացել արևելեան բռնակալի մռայլ գծերի արտայայտութեամբ և այլն և այլն։

Ցարութիւնեանը ուժեղ է աւելի հաւասարակշռված դերերում և խուսափել է այն դերերից, որտեղ յայտնագործվում են դրամատիկական նուրբ ելևէջների խորաշունչ թրթիռներ և թափեր։ Ցարութիւնեանը, ունենալով աչքող արտաբերութիւն, խօսելու ընդունակութիւն և բարձր ձայն, յաճախ հանդէս է եկել այնպիսի դերերում, որտեղ հարկաւոր են եղել այդպիսի արժանիքներ, օրինակ դատաւորի, փաստաբանի, պատուիրակի, պատգամաւորի, դեսպանի դերերում։

Եւ իրական կեանքի մի քանի դէպքերում Ցարութիւնեանը հանդէս է եկել իբրև անգամ այս ու այն դերասանական պատգամաւորութեան, իբրև ճառախօս-ներկայացուցիչ։ Այդպէս, օրինակ, նա խօսեց ապաւորիչ կերպով Գրիգոր Արծրունու մահարձանի բացման ժամանակ, դերասան Պետրոսեանի յուղարկաւորութեանը և այլն։

Ցարութիւնեանը դեռ երիտասարդ է և կարող է գործել հայ բեմի վրա և բեմի համար։

Ցանկանք նրան առողջութիւն և այժ՝ շարունակելու իր գործունէութիւնը իր սիրած հայ Թատրօնական ասպարէզում։

Սիրող

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

◆ Յունվարի 26-ին Գալիպօլիի մօտ տեղի ունեցած ճակատամարտը չափազանց արիւնահեղ էր մասնակցում էին Թիւրքական և բուլղարական առաջնակարգ ուժերը։ Թիւրքերը առաջինը դիմեցին յարձակման, բայց սոսկալի ջարդ կրելով սկսեցին փախչել և անյայտացան Բուլարի բերդերի ետևում։ Կուռի ամբողջ դաշտը լի է Թիւրք դիակներով, բոլոր հովիտներն ու փոսերը նոյնպէս լի են դիակներով։ Բոլոր պատերազմական գործողութիւնները ղեկավարում էր Էնվէր բէյը։

◆ Թիւրքաց տեղեկութիւնների համաձայն, Ադրիանուպօլսի առաջի փոսերը լի են բուլղարների դիակներով։ Վերջիններս ամեն օր կատաղի յարձակումներ են գործում անառիկ բերդի վրա և հարիւրաւոր զոհեր տալիս։

◆ Ադրիանուպօլսի մէջ հրեաները և քրիստոնեաների կատորածները շարունակվում են։

◆ Շէվքէթ փաշան խորհուրդ տուեց սուլթանին դիմել աշխարհի բոլոր մահմեդականներին օգնութեան համար, բայց սուլթանը այդ չափազանց վտանգաւոր գտաւ։

◆ Թիւրքաց կառավարութիւնը փոխեց «Matin»-ի Թղթակցին Կ. Պոլսից արտաքսելու կարգադրութիւնը։

Խմբագիր՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Ե. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ես շատ շնորհակալ եմ ձրի դեղատոմսի համար: Ցաւերի դէմ դրան հաւասարը չը կայ:

Մի բաղդաւոր օր էր ինձ համար այն օրը, երբ ես լրագիրներում կարդացի այն ձրի դեղատոմսի մասին, որը բաժնել է պ. Լերեդեվին։ Այն ժամանակ ես անկողնում պառկած էի և սաստիկ ինֆլուէնցա ունէի։ Ցաւում էին իմ ամեն մի ջիղը, բոլոր ոսկորները։ Ես հետևեցի այդ դեղատոմսին հէնց միննոյն զիշերը և առաւօտեան անկողնից դուրս եկայ։ Իմ մրսածութիւնը անցաւ, սիրտս սկսեց կանոնաւոր կերպով գործել և այդ օրվանից այլևս չը հիւանդացայ։ Դեղատոմսը հետևեալն է. «Մտէք մօտակայ դեղատունը կամ դեղավաճառանոցը և վերցրէք 60 գրան Ակֆալոլ-Ստոր տաբլէտկաներում. 2 տաբլէտկա ընդունեք միանգամից, իսկ այնուհետև, մի-մի տաբլէտկա իւրաքանչիւր ժամը, մինչև որ ցաւերը կը հանգստանան»։ Այդ դեղատոմսը ես տուել եմ նաև իմ եղբօրը, որը թէ յօդացաւ ունէր և թէ մէջքացաւ և նա բոլորովին բժշկվել է։

(П. 3872) (№ 9)

КОВКАСИ ՀԱՅՈՑ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉ. ԸՆԿ.

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է Ընկերութեան մօտ և բոլոր գրավաճառանոցներում Լ. ՇԱՆԹԻ
Լեռան աղջիկ . . . . 15 կ.
Երգեր . . . . . 15 կ.
Ընկերութեան հասցէն՝ Тифлисъ, Кавк. Армянское Издательское Общ. Бебутовск. 25.

ԹԻՖԼԻՍԻ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՈՒՄ

ստացվել է ՕՐՄԱՆԵԱՆ արքեպիսկոպոսի

„ԱԶԳԱՊԱՏՈՒՄ“

աշխատութեան 5-րդ պրակը։ Օտարաքաղաքացի բաժանորդներին ուղարկվեց։ Տեղացի բաժանորդներին խնդրվում է անձամբ ստանալ գրատնից։ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՎՈՒՄ Է։ Կարելի է ստանալ նաև հատով։

Միևնոյն տեղը վաճառվում է Պոլսից ստացված «ԹԷՈԴԻԿ ամենուն տարեցոյցը», պատկերազարդ յատուկ հանրագիտարանը 1913 թ.ի չքեղ հրատարակութիւն, բազմաթիւ հայ գործիչների նկարներ և բովանդակալից։
Գինն է . . . 1 ր. 20 կ.
Դիմել՝ Тифлисъ. Центральная Книжная Торговля. С. П. Теръ-Израеліанцъ.

88. 1—1

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ

ՍԱՀԱԿ ՔԱՀ. ՏԷՐ-ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆԻ

հետեւեալ աշխատութիւնները.

1) Կրօնի դասագիրք Ա. մաս (հայուսերէն բառգրքով) . . . — 20 կ.
2) Его Преосвященство Епископъ К. Теръ-Мкртчьянцъ . . . . . — 10 к.
3) Его Святѣйшество Католикосъ и Патріархъ Всѣхъ Армянъ Геворкъ V — 5 к.
4) Великіе праздники арм. народа — 5 к.
5) Армяно-Григор. календарь на 1909, 1910, 1911, 1912 и 1913 г. г. по 20 к.

Հասցէն՝ Ставрополь губ. Свящ. С. Теръ-Ованнесьянцъ.

(օ. մ.) 71. 5—3

ПОРТНОЙ

Леонъ Джебеянцъ

Принимаетъ заказы на ул. Паскевича № 3.

Имѣя дипломъ Высшихъ Академическихъ Курсовъ кройки, обучаю желающихъ портныхъ или подмастерьевъ полный курсъ кройки мужскаго платья по новой координатной системѣ за умѣренную плату.

(կ.) 72. 2—2

Լոյս տեսան
Ե. ԼԱԼԱՅԵԱՆԻ
ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆ
ուսումնասիրութեան հետեւեալ մասերը.

1) «Ազգագրութիւն» . . . — 60 կ.
2) «Նշանաւոր վանքեր» . . . — 60 կ.
3) «Բանահիւսութիւն» . . . 1 ր. —
4) «Լուսանկար ալբոմ», I Վանայ շրջան 60 ր. —
5) » II Հաքքարի շրջան 60 ր. —
6) «Միսաքեան կարգերը հայոց մէջ» — 25 կ.

Հասցէն՝ Лермонтовская № 1. Тифлисъ.

(հ. կ.) 63. 4—3

Գ. ԳՕՐՆԻԳ
Գօլօվինսկի պր. 11, զինուոր-պատմական թանգարանի մօտ։

(հ. կ.) 38. 10—5

Լոյս տեսած եւ ուղարկված է բոլոր բաժանորդներին

ՅՈՒՇԱՐԱՐ

Թատերական-գրական-գեղագիտական պատկերազարդ ալմանախի Բ. գիրքը հետեւեալ բովանդակութեամբ.

1) «Դէպի ժողովուրդ» . . . .
2) «Գեղարուեստական նամակներ» II . . . . . Ե. Գէնջեան
3) «Վերադարձից յետոյ» . . . . . . Գ. Իփէկեան
4) Գեղեցկութեան արձանին» (բանաստ.) . . . Սիրունի
5) «Սև էջեր» X
6) «Ալ. Արասխանեանցի կարծիքը սեփական Թատրօն ունենալու մասին» . . . . Ա. Վ.
7) «Թիւրք Թատրօնը ի Կ. Պոլիս» (Կ. Պոլսի Թղթակցից) . Սիրունի
8) Վալէրի Բրիւսովից
ա) «Լինել մենակ» (
բ) «Տխուր երեկոյ» (. . . . . Վ. Տէրեան
9) «Բանաստեղծ» . . . . † Էմ. ք. Նազարեան
10) «Տեկորի տաճարը» . . . . . . (Թ. Թօրամանեան
11) «Մի աստղ անհետացած հայ գեղարուեստական հօրիզօնից (
12) «Աշնան երգ» (բանաստ.) . . . . . Տ. Տէրունի
13) «Անտառում» (բանաստ.) . . . . . Սուսան
14) Նիւթեր հայ Թատրօնի պատմութեան համար
ա) «Յիշողութիւններ Երևանի Թատրօնի» . Է. Տէր-Գրիգորեան
բ) «Յիշողութիւններ Թիֆլիսի Թատրօնի» Զաք. Գրիգորեան
գ) «Յիշատակարան 1879—83 Թատերաշրջանի» Ա. Մանդինեան
15) «Հայ պերասանական խնայողական դրամարկղի հաստատումը» Ա. Վրույր
16) «Թատրօնական կեանք 1912—13 Թ.» . . . . .
17) «Գր. Աւետեանի 25 ամեակը» X
18) Նորագոյն պիէսներ
ա) «Ժառանգութիւն», բ) «Սիրոյ զարուն», գ) «Աւազի վրա», դ) «Ոստայն», ե) «Հէքիաթ», զ) «Ջար ոգի»։
19) Մեր պատկերները։
20) Ցայտարարութիւններ։

ՅԱՒԵԼՈՒԱԾ

«ՄԻՋԱՄԱՌՆԱՅԻՆ ԳԻՇԵՐՎԱՅ ԵՐԱԶ», կօմէդիա 5 գործ., Շէքսպիրի, անգլիերէն բնագրից Թարգմանեց Վարդգէս Սուրէնեանց

Այս գրքում զետեղված է 18 պատկեր:

Տպագրվում է Գ. գիրքը: Բաժանորդագրութիւնը շարունակվում է:

Հինգ գրքի բաժնեգինը՝ 5 ր., իսկ առանձին իւրաքանչիւր գիրքը արժէ 1 ր. 50 կ.։ Դիմել՝ Թիֆլիս, Խօջիվանքի փող., տ. № 5, Ա. Վրույրին։ Тифлисъ, Ходживанкская ул. д. № 5. А. Вруйръ. Tiflis, Rue Khodjivank. № 5. A. Vrouyr.

(կ.) 81. 2—2

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный